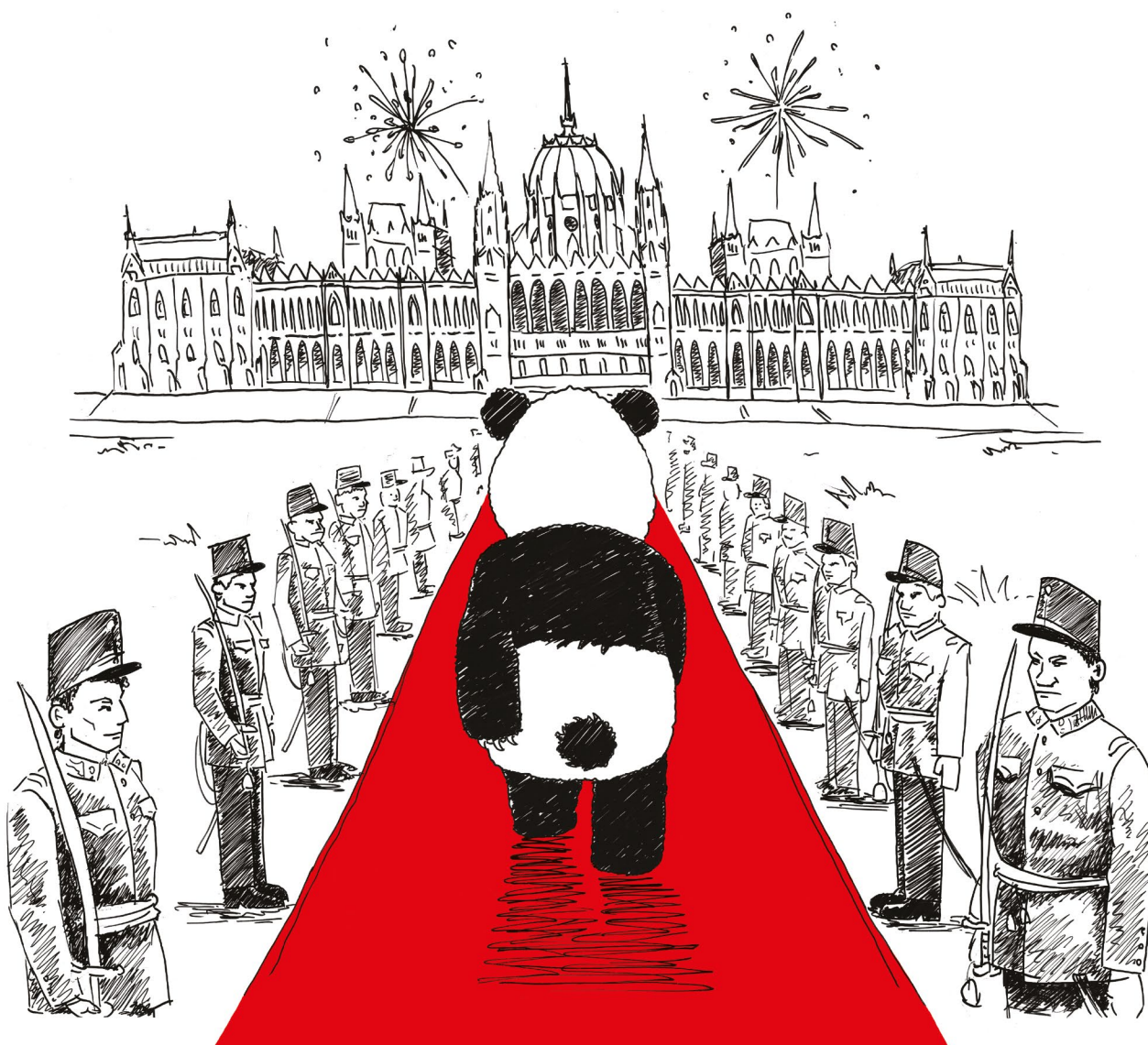

KUTATÁSI TANULMÁNY

A kínai befolyás különös esete Magyarországon

Tamás Matura, Ivana Karásková

MAP!NFLUENCE
MAPPING CHINESE INFLUENCE IN CENTRAL EUROPE

AMO.CZ

NED National Endowment
for Democracy
Supporting Freedom Around the World

KUTATÁSI TANULMÁNY

A kínai befolyás különös esete Magyarországon

Tamás Matura, Ivana Karásková

A KÍNAI BEFOLYÁS KÜLÖNÖS ESETE MAGYARORSZÁGON

Kutatósi tanulmány

2020 szeptember

Szerzők – Tamás Matura, Ivana Karásková

Hivatkozás – Matura T., Karásková, I. (2020). A kínai befolyás különös esete Magyarországon. Prága, Asociace pro mezinárodní otázky (AMO).

Jelen tanulmány a MapInfluenCE (korábban ChinfluenCE) projekt keretében valósulhatott meg, amely Kína közép-európai befolyását vizsgálja Csehországban, Szlovákiában, Lengyelországban és Magyarországon. A kutatást a National Endowment for Democracy (NED) támogatta.

Tördelte – Zdeňka Plocrová

Nyomtatva– Vydavatelství KUFR, s.r.o. – tiskárna

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY (AMO)

Žitná 27/608

CZ 110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 813 460

info@amo.cz

www.amo.cz

© AMO 2020

Tartalom

Összefoglaló	7
Ajánlások	10
A kutatás módszertana	13
Kína magyarországi befolyása	17
Paradiplomácia magyarosan	21
A lakosság és lakosság (P2P) közötti kapcsolatok	22
A kormány–lakosság kapcsolatok feltűnő hiánya	24
A vállalatok és a lakosság közötti relációk	25
A szívesen látott kínai cégek Magyarországon	26
Összefoglalás	27
Ajánlások	33
A szerzők	35
A MapInfluenCE projektről	36
Közép-európai Ázsia Kutató Központ (CEECAAS)	38
Lábjegyzetek	39

A tanulmány az Ivana Karáskova, Alicja Bachulska, Barbara Kelemen, Matura Tamás, Filip Šebok és Matej Šimalčík által angol nyelven megjelentett "China's Sticks and Carrots in Central Europe: Logic and Power of Chinese Influence" című mű összefoglalója. A kutatás során arra kerestük a választ, hogy miként fejti ki befolyását Kína négy közép-európai országban, Csehországban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában. A kétoldalú kapcsolatok elemzése kiterjedt az államközi kapcsolatokra, a nyilvános diplomáciára és egyes kínai intézmények jelenlétére is a Visegrádi Négyekben. E rövidített magyar változatban a mű összefoglalója, ajánlásai, módszertana és a magyar helyzetről szóló fejezet olvasható. A tanulmány a MapInfluenCE (korábban ChinfluenCE) projekt keretében jött létre, amelyet a cseh AMO (Association for International Affairs) kezdeményezett, és a National Endowment for Democracy támogatott. Az eredeti tanulmány az alábbi linken érhető el: www.mapinfluence.eu.

Összefoglaló¹

- Kína új szereplő Közép-Európában, így nélkülözi azt az infrastruktúrát, amely lehetővé tenné számára a hatalmi szálak közvetlen mozgatását. Közép-Európa egy érdekes esettanulmányként szolgál arra, hogyan kísérli meg Kína saját befolyásának kiépítését az alapoktól kezdve, illetve lehetővé teszi az erre irányuló stratégiáknak és taktikáknak a feltérképezését az ösztönzők („mézesmadzag”) és a kényszerítések („korbács”) elemzésén keresztül.
- Kína nem alkalmaz egy mindenre kiterjedő, általános megközelítést a visegrádi országokban (V4: Csehország, Magyarország, Lengyelország és Szlovákia). Célja, hogy barátságos környezetet alakítson ki. Az ennek elérésére irányuló stratégiája hasonló az összes V4 országban – ugyanakkor az egyes országokban követett taktikája különbözik a helyi politikai helyzetnek, geopolitikai státusznak és az interakcióknak megfelelően.
- Magyarországon Kína kizárólag „mézesmadzagot” alkalmaz a „korbács” használatának szükségessége nélkül. Lengyelországban főként „mézesmadzagot”, míg Csehországban – amely egy olyan állam, ahol erős tradíciója van a Kína-ellenességnek – a „mézesmadzag” és újabban egyre inkább a „korbács” egy keverékét használja. Szlovákiában Kína befolyása olyan nyíra csekély, hogy a „mézesmadzag” és a „korbács” fogalma csak korlátozottan érvényesül, mivel Peking továbbra is az ország külpolitikai érdekeinek partvonalán marad.
- Kína szándékaihoz hozzáadódnak a közép-európai államok politikai, gazdasági elitjeinek olyan érdekei, amelyek Kína figyelmének felkeltéséhez fűződnek. Ezek lehetőségeket nyitnak a kínai befolyás régióba való belépése és virágzása előtt.
- A 2000-es évek óta Kína növekvő aktivitást mutat a kormányközi szinten. A közép-kelet-európai-kínai interakciók szintje (beleértve a pártok közötti diplomáciát) szintén kiemelkedő szintere a kapcsolatoknak. Régiós jelenléte megalapozásakor Kína leginkább a „mézesmadzag” taktikát alkalmazta.
- A „korbács” használata túlnyomórészt a kínai szuverenitást érintő kérdésekhez kötődik, különösképpen a Tajvan és Tibet ügyéhez. Ugyanakkor nem alkalmaznak „korbácsot” az emberi jogok helyzetének kritikájához vagy a Huawei ügyéhez kapcsolódóan.

- A kínai taktikához hozzátartozik, hogy a „korbács” használatát megelőzően jelzik annak potenciális erejét, hatását. A „korbács” hatásossága alkalmazása hitelességén és a másik ország számára okozott károk mértékén múlik. Ugyanakkor meglátásunk szerint Közép-Európa esetében a károk mértéke korlátozott lenne.
- A kényszerítő eszközök nem korlátozódnak ugyanarra a területre, ahonnan a „sértés” érkezett, azaz a kormány és kormány közötti kapcsolatok szintjére. Kína rendszerint számos más területen is alkalmaz megtorlásokat. Mindez azt a megállapítást erősíti, hogy a központi kormányzat Kína külkapcsolatainak egészét befolyásolja – még az emberek közötti, illetve a vállalatok és a lakosság közötti szinteket is.
- A Kína által használt „korbácsok” kiértékelését a helyi politikai kliensek léte és tevékenysége még bonyolultabbá teszik. Az egyes visegrádi országok közéleti szereplői a kínai befolyás kifejtésére szolgáló fontos mozgatórugók, akik a Kínáról alkotott képet is hatásosan formálják. Így nem kizárólag Kína intézkedései vezetnek a kínai nyilvános diplomácia sikereihez vagy kudarcához, tehát a hazai szereplőket ugyanúgy vizsgálni kell a kínai „korbács” és „mézesmadzag” hatásainak leírásakor és kritikus értékelésekor.
- Csehországban Kína helyi klienseket alkalmaz bizonyos fenyegetések, illetve ösztönzők közvetítésére. A „mézesmadzag” taktikát olykor a Kínai Kommunista Párt Nemzetközi Osztályán keresztül alkalmazta, amely jelentős aktivitást mutatott a párt és párt, valamint a lakosság és lakosság közötti kapcsolatokban – mind magasabb rangú, mind feltörekvő politikusokkal kapcsolatot tartva, nemcsak a kormányzó, hanem az ellenzéki pártokban is.
- Kína a központi kormányzati szint alatt is aktívvá vált jónéhány régiós és városi partneri viszony kialakításával és számuk növelésével. Az ebben a szférában folytatott tevékenysége viszont nagyrészt elkerülte a helyi Kína-figyelő közösség és az újságírók figyelmét.
- A lakosság és lakosság közötti interakciók lettek Kína visegrádi régióbeli tevékenységének legdinamikusabban fejlődő – bár nem szükségszerűen széleskörben ismert és kutatott – komponense. Az akadémiai kapcsolatok bilaterálisan és multilaterálisan is fejlődtek, valamint helyi non-profit és nem kormányzati szervezetek is fenntartották a különböző kínai szervezetekkel létesített kommunikációjukat. A Konfuciusz Intézetek száma is megnőtt annak ellenére, hogy erős nemzetközi bírálatok érték őket amiatt, hogy hozzájárulhatnak és formálhatják a Kínával kapcsolatos kritikátlan akadémiai vitákat.
- A COVID-19-es járvány alatt különösen felerősödött Kína a helyi médiát és célzottan a kínai diaszpórát befolyásolni törekvő tevékenysége.

- Magyarország kivételével a többi közép-európai országban található kínai nagykövetségek összehangoltan kísérik meg kevésbé ismert médiaorgánumokon keresztül növelni jelenlétüket a főbb sajtótermékekben is. Az újságmellékletek, tartalommegosztási egyezmények formájában kialakított médiaegyüttműködések és a Kínai Nemzetközi Rádió helyi nyelvű műsor-szórásai hozzájárultak a Kínáról alkotott kép formálásához. Mindazonáltal a kínai szervek megannyi próbálkozása ellenére is a médián keresztül elért hatásuk továbbra is korlátozott, és jelentős ellenérzéseket vált ki újságírói körökben.
- Az EU és Kína, valamint az USA és Kína közötti viszony is alakítja a Közép-Európa és Kína közötti kötelékeket, különösképpen a biztonságpolitika területén. A V4 országok óvatosak voltak a Kínához való közeledésükben az USA-val fenntartott szövetségük miatt.

Ajánlások

- Uniós szinten – különösen a koronavírus járvány után – az EU-nak információs és PR-kampányokat kellene kezdeményeznie abból a célból, hogy az állampolgárok figyelmét felhívja az Európai Unió előnyeire, értékeire és gazdasági hatalmára mint a kínai vonzerő és befolyás (amelyek a kínai gazdasági felsőbbrendűség és előnyök látszatából erednek) elleni harc egyik összetevője.
- A Kínával fenntartott viszonyrendszer minden szintjén magasabb átláthatóság kialakítására lenne szükség. Különös hangsúlyt kellene kapjon a befektetésekkel, kölcsönökkel és közbeszerzésekkel kapcsolatos átláthatóság.
- A visegrádi országoknak újra kell hangolniuk a Kínával kapcsolatos megközelítésüket, hogy céljaik életszerűbbek, de ne opportunistábbak legyenek, és egyúttal jobban figyelembe vegyék a bilaterális és multilaterális viszonyokon belüli szerkezeti és politikai akadályokat. Az országoknak aktívabban kellene (együtt) alakítaniuk a Kína-politikájukat az EU-n és a 17+1 platformon belül is, a közös EU-s politikának annyira megfelelően, amennyire csak lehet.
- A Kínától való gazdasági függés csekélysége miatt a visegrádi országoknak nem szabadna tartaniuk attól, hogy kritikus párbeszédet folytassanak Kínával – beleértve az emberi jogi ügyeket is – hiszen mindez nem fenyegetne magas gazdasági költségekkel.
- A V4 országoknak felül kell vizsgálniuk a Kínával fenntartott kapcsolataikat, hogy kiértékeljék bennük az egyes kormányzati szervek szerepét, és a Kína-politikáik hatásosságát. A felülvizsgálat után az egyes országoknak elő kellene állítaniuk saját, koherens Kína-stratégiájukat, amelyek tiszta, mérhető célokkal szolgálnak és részletesen meghatározzák az eszközöket, amelyekkel ezek a célok elérhetők. Az egyes országok Kína-stratégiáinak figyelembe kell venniük Kína gazdasági és politikai realitásait, beleértve emberi jogi teljesítményét.
- A paradiplomáciai irányelveknek áttekintést kell nyújtaniuk a helyi és regionális önkormányzatok számára Kína megközelítéséről, ami kiegészíti a V4 országok általános Kína-stratégiáit.
- A V4 országoknak el kell kerülniük a Kínai Kommunista Párt (KKP) támogatását abban, hogy alternatív párt diplomáciai fórumokat alakítson ki – ezzel megkerülve a rendszeres kormányzati szintű csatornákat. Az ilyen törekvé-

sek segítenek a KKP legitimációjának támogatásában és aláaknázzák az egyes kormányok külpolitikáinak integritását és koherenciáját.

- Az a jelenség, hogy korábbi politikusok Kínát támogató lobbistaként találunk új állásokat – ami főleg Csehországban jellemző – aggodalomra ad okot. Az összeférhetetlenséget szabályzó (ún. „forgóajtó”) törvényeket felül kell vizsgálni abból a célból, hogy azok korlátozzák az egykori politikusok lehetőségeit arra, hogy visszaéljenek korábbi politikai kapcsolataikkal, hozzáféréseikkel és hálózataikkal idegen hatalmak javára.
- A független újságírás támogatása központi fontosságú abban, hogy felhívja a közvélemény figyelmét a Kínával való együttműködés potenciális hasznaira, kockázataira és mellékhatásaira. A cseh oknyomozó újságírók tapasztalatai inspirációként szolgálhatnak ebben.
- Annak ellenére, hogy Kína jelenlegi médiastratégiája mindeztidáig sikertelennek bizonyult, a jövőben még agresszívabbá válhat a médiabefektetések terén. Így alapvető fontosságú az, hogy a médiát stratégiai szektorként tartsák számon, és e befektetéseket a nemzeti befektetési átvilágítási mechanizmusokon keresztül felügyeljék.
- A visegrádi országok és Kína közötti akadémiai együttműködések jórészt elkerülik a közvélemény figyelmét. A közép-európai kormányoknak támogatniuk kellene a hazai Kína-szakértők képzését, különben az egyetemek számára vonzóbbá válik a Kína-fókuszú projektek kínai forrásból történő finanszírozása – így illetéktelen kínai befolyásnak kitéve a kormányzati Kína-szakértők elkövetkező generációit.
- Az egyetemeknek alaposan meg kell vizsgálniuk azokat az eseteket, amikor kínai entitásokkal működnek együtt úgy, hogy mérlegelik azok kínai vállalatokkal, a hadsereggel és a KKP-val fenntartott lehetséges kapcsolatait is.

A kutatás módszertana

Ivana Karásková

Association for International Affairs (AMO)

Kína felemelkedésével párhuzamosan egyre inkább a hatalompolitika prizmáján keresztül érzékeljük az országot, amihez hozzátartoznak feltételezett törekvései befolyási övezetének kiterjesztésére. Az efféle aggodalmak elsődlegesen Kelet-Ázsiára és a bővebb Ázsia–Csendes-óceáni térségre fókuszálnak, de Kína 2013-ban bejelentett Új Selyemút (Belt and Road Initiative, BRI) programján keresztül olyan távoli területeket is magukba foglalnak, mint a szubszaharai Afrika, Latin-Amerika vagy Európa.

Egyes térségekben, mint például Közép – és Kelet-Európában (KKE), Kína új szereplő és így nélkülözi azt az infrastruktúrát, amely lehetővé tenné a hatalom közvetlen gyakorlását. A KKE régió így egy érdekes laboratóriumul szolgál Kína befolyásának az alapoktól történő kialakításának tanulmányozására, illetve Kína erre szolgáló stratégiájának és taktikáinak feltérképezésére.

Míg Kína minden bizonnyal képes hatalmának közvetlen alkalmazására Közép-Európával szemben, ennek hatása korlátozott az országok földrajzi távolsága és geostratégiai fekvésük (ezáltal semlegesítve Kína katonai „kemény” ereje (hard power) alkalmazásának lehetőségét), a kölcsönös gazdasági cserekapcsolatok relatíve alacsony szintje (amely korlátozza a lehetséges gazdasági szankciók hatását) és a politikai kapcsolatok mindezidáig szűk skálája (amely a diplomáciai szankciók lehetséges hatásait kérdőjelezi meg) miatt. E tanulmány feltérképezi Kína nyilvános diplomáciájának eszközkészletét, melyet befolyása növelésére vet be. Külön hangsúlyt kapnak Kína hatalmának „lágy” (soft power) komponensei, például a nyilvános diplomácia és propaganda, mivel ezek hatékonyak lehetnek olyan kontextusokban is, ahol hatalmának „keményebb” aspektusai, például a katonai és gazdasági ereje gyengék vagy egyáltalán nincsenek jelen, ahogyan ez Közép-Európában a helyzet jelenleg.

Mindemellett a kínai cselekvések nem vákuumban léteznek, mivel az országok rendszerint reagálnak Kína ajánlataira és fenyegetéseire. Az ebből fakadó befolyás így a befolyásoló (Kína) cselekvéseinek és kísérleteinek, illetve a befolyásolt országok (jelen esetben Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia) ezekre adott reakcióinak összjátéka.

A jelen publikáció a legelső kísérlet arra, hogy Kína regionális befolyását rendszerezetten feltérképezze, és a nyilvános diplomácia eszközeire összpontosítva felmérje azok hatásosságát. Legfőbb értéke az elővigyázatos és alapos kutatás, amely Kína utóbbi tizenöt évben e négy országban megmutatkozó nyilvános diplomáciai törekvéseire összpontosít. Arra a tudásra és hálózatra épít, amelyet a MapInfluenCE projekt² (korábban ChinfluenCE néven volt ismeretes) keretében alakított ki és vezetett a prágai AMO intézet (Association for International Affairs).

A tanulmány Jarol B. Manheim hasznos relációs tipológiájából merített ihletet.³ Manheim hagyományos és nyilvános diplomáciát különböztet meg a bennük résztvevő

szereplőkre való tekintettel.⁴ A tanulmány ugyanakkor eltér Manheimtől, mivel a paradiplomáciára összpontosít – arra a diplomáciára, amelyet az állam alatti szinteken, például regionális vagy városi szinteken folytatnak –, semmint a diplomaták közötti relációkra, mert ezekre úgy tekint, mint a szélesebb kormányközi kapcsolatok egyik típusára. További két relációtípus (a vállalatok és kormányok közötti, illetve a vállalatok és lakosság közötti) hozzáadásával bővíti ki az eredeti keretrendszert. Ez a kínai diplomácia különleges szükségletének a kielégítését célozza: annak az állami cégeken (pl. CITIC, HSBC) és a kínai kormánnyal szoros köteléket ápoló, de névlegesen privát vállalatokon (pl. Huawei vagy ZTE) keresztül folytatott jellegére reagál.

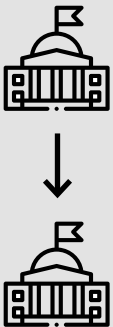
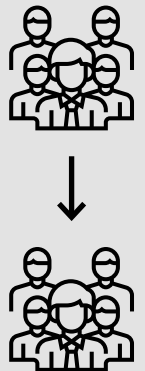
Figyelembe veszi Peking újabban folytatott „maszkdiplomáciáját” is a COVID-19-es járvány során.

Természetesen minden ország alkalmaz nyilvános diplomáciát és hasonló eszközöket, hogy külföldi céljait elérje. Ugyanakkor Kína egy különleges esetet képvisel, amelyben – a demokratikus országoktól eltérően – a relációk minden típusa, a lakosság-lakosság közötti relációkat is beleértve magába foglalja valamilyen formában a másik kormányt is, amely eleve engedélyezi e tevékenységeket, és erőforrásokat biztosíthat annak megvalósítására. A kínai kormány az összes relációba behatol, legyenek azok állam alatti szintű kapcsolatok, lakosság és lakosság közötti szintűek, vagy vállalatainak külföldi kapcsolatai. A sokféle típus közötti különbségtétel, ami a bennük résztvevő szereplőkön alapul, azt az elemzési szándékot szolgálják, hogy a publikáció strukturált legyen, és így általánosabb következtetéseket tegyen lehetővé. A valóságban a kategóriák közötti határvonalak jelentősen elmosódnak.

A tanulmány Kína azon befolyásolási eszközeire fókuszál, amik nyílt forrású anyagok alapján dokumentálhatóak és értékelhetőek, szándékosan figyelmen kívül hagyva a közép-európai országok Kínára vonatkozó hasonló vagy viszonzó lépéseit. A Kína és a közép-európai országok közötti relációk összetettek és reaktív jellegűek – például a cseh zenei együttesek pekingi koncertjeinek lemondása Kína részéről szorosan kapcsolódik Prága polgármesterének a lemondást közvetlenül megelőző nyilatkozataihoz és intézkedéseihez –, a tanulmány Kína tevékenységeire összpontosítva egy fontos, de nem teljes beszámolót nyújt a bilaterális kommunikációról és a reciprokális lépésekről. Továbbá némely reláció szorosan kötődik a 17+1 platformhoz, mely megnehezíti a bilaterális és a platformalapú interakciók szétválasztását.

Az alábbi táblázat megkísérli az eltérő típusú relációk és a Kína által a diplomáciai céljai elérése érdekében Közép-Európában alkalmazott eszközök összefoglalását. A „mézesmadzag” az ösztönzést (a Kína által bevetett pozitív, vonzó természetű nyilvános diplomáciai eszközök) képviseli, míg a „korbács” a kényszerítésre (az állam, a helyi önkormányzatok vagy a lakosság ellen alkalmazott negatív, büntető természetű eszközök) utal.⁵

TÁBLÁZAT: KÍNA NYILVÁNOS DIPLOMÁCIÁJÁNAK ESZKÖZEI ÉS MEGNYILVÁNULÁSAI KÖZÉP-EURÓPÁBAN⁶

A reláció típusa	Ösztönzők („mézesmadzag”)	Kényszerítők („korbács”)
KORMÁNY ÉS KORMÁNY KÖZÖTTI 	→ Intenzívebb diplomáciai kapcsolatok, magas szintű találkozók és látogatások (elnöki, miniszterelnöki szint) → Politikusok szponzorált utazásai → Magas szintű megállapodások (pl. stratégiai partnerségek) → Pártközi kapcsolatok → Támogatás nemzetközi fórumokon (pl. jelöltek támogatása) → Közvetlen kapcsolatok (politikai okokból való létrehozása) → Parlamenti baráti csoportok → Befektetések → „maszkdiplomácia”	→ Állami képviselők figyelmen kívül hagyása vagy akár elkerülése → Látogatások lemondása, törlése → A diplomáciai kapcsolatok korlátozása, befagyasztása → Megállapodások felmondása → Nemzetközi fórumokon megfogalmazott kritika → Közvetlen kapcsolatok megszüntetése
PARADIPLOMÁCIA 	→ Kapcsolatfejlesztés (extra találkozók, a tárgyalások témakörének bővítése) → Szponzorált utazások regionális vagy városi képviselőknek Kínába → Testvérvárosi egyezmények → Regionális együttműködési és befektetési projektek → Regionális központok megnyitása → Közvetlen kapcsolatok (tartományi, önkormányi megegyezések alapján)	→ Figyelmen kívül hagyás, elkerülés → Szponzorált utazások lemondása → Helyi önkormányzati egyezmények felmondása (testvérvárosi egyezmények stb.) → Regionális központok bezárása → Regionális befektetési projektek eltörlése → Közvetlen kapcsolatok megszüntetése
LAKOSSÁG ÉS LAKOSSÁG KÖZÖTTI 	→ „pandadiplomácia” → Konfuciusz Intézetek → Helyi média inputok (szerzőségek, felvásárlások, médiaegyüttműködések, hírügynökségi kooperációk) → Véleményvezérek szponzorált utazásai (újságírók, NGO-k, akademikusok) → NGO-k létrehozása Közép-Kelet-Európában → Egyetemi együttműködések → Kulturális események szponzorációja → Nemzetközi műsoradások → Ifjúsági együttműködési projektek („A jövő hídja” [Bridge for the Future] táborok a kínai diaszpóra számára) → Együttműködés közösségi média influenszerekkel → Barátsági egyesületek létrehozása, kooperációja → Diaszpóra, kitelepültek (expatrióták) közösségeinek felhasználása	→ Pandák visszatartása → Nyomásgyakorlás a Konfuciusz Intézeteken keresztül → Szponzorált utazások lemondása → Együttműködések megtörése, visszaélés velük → Turizmus korlátozása → Kulturális események lemondása → A kínai „nyilvánosság” szervezett tüntetése → Propaganda, dezinformáció, fake news (álhírek) terjesztése → A kínai diaszpóra és expatrióták abúza

KORMÁNY ÉS LAKOSSÁG KÖZÖTTI 	→ Átutazó vízum → Kormányzati ösztöndíjak → Nagyköveti véleménycikkek → Egyetemi kiállítások, vásárok → „Maszkdiplomácia” alkalmazása a kínai diaszpórán keresztül	→ A diaszpóra abúzus → Kritikus nagyköveti véleménycikkek
VÁLLALAT ÉS LAKOSSÁG KÖZÖTTI 	→ Ösztöndíjak → Események szponzorációja (kulturális, sport, akadémia stb.) → Szponzorált véleménycikkek (amelyek megrendelésre a céget vagy álláspontját proponálják) → „Magok a jövőnek” [Seeds for the Future] (Huawei) programok → A helyi sportcsapatok szponzorálása → „Maszkdiplomácia”	→ A szponzoráció beszüntetésével való fenyegetés
VÁLLALAT ÉS KORMÁNY KÖZÖTTI 	→ Felszerelés adományozása	→ Üzleti egyezmények befagyasztása, felmondása

Forrás: a szerzők

A következő országalapú fejezet a fent megnevezett relációs tipológiára épít és azokat a kérdéseket válaszolja meg, hogy milyen eszközöket használ Kína Magyarországon céljai elérésére és alkalmazza-e a „korbácsot”, ha a „mézesmadzag” nem hozza meg a kívánt hatást.

Kína magyarországi befolyása

Matura Tamás

Közép-európai Ázsia Kutató Központ és Budapesti Corvinus Egyetem

A relációk közül a kormányközi kapcsolatok a legfontosabbak Kína és Magyarország között. A hivatalos interakciók két fő formája – és a rájuk adott valószínűsíthető magyar kormányzati reakciók – azonosítható: magasszintű találkozók és kínai állami tisztviselők látogatásai, illetve nemzetközi egyezmények és közös projektek a két állam között.

A 2010-es években nem volt hiány a kínai és magyar politikai vezetők közötti találkozókból, sőt, Budapest adott otthont az első Kína–Közép-Kelet-Európa találkónak 2011-ben. Azóta rendszeresen érkeztek kínai delegációk Magyarországra, és magyar állami vezetők is rendszeresen utaztak Kínába. A kínai miniszterelnökök különösen gyakran találkoztak Orbán Viktorral: az akkori miniszterelnök, Wen Jiabao (Ven Csia-pao) Budapesten 2011-ben⁷, majd utódja, Li Keqiang (Li Kö-csiang) 2012-ben (mint miniszterelnök-helyettes) és 2017-ben a 17+1 csoport budapesti csúcstalálkozóján. Ezeken kívül a két kormányfő a 17+1 csúcstalálkozók során is találkozott. Orbán maga is jó néhányszor utazott Kínába, beleértve az Új Selyemút Fórumokat (Belt and Road Forum) is. Bár Xi Jinping (Hszi Csin-ping) kínai államfő és Orbán Viktor találkoztak az utóbbi években néhányszor, és Xi alelnökként még 2009-ben Magyarországra látogatott, hivatalos államfői vizitre még nem került sor Budapesten. Ugyanakkor a Kínai Kommunista Párt Állandó Bizottságának másik tagja, Li Zhanshu (Li Csan-su), a kínai törvényhozás elnöke Budapestre utazott 2019-ben, és ugyanebben az évben találkozott Orbán Viktor miniszterelnökkel Wang Yi (Vang Ji) külügyminiszter és államtanácsos. Orbán Kínával ápolt kapcsolata túlmutat a pragmatizmuson: többször említette Kínát a sikeres „munkaalapú társadalom” példjaként és a nyugati, „spekuláción alapuló” gazdaságok alternatívjaként.⁸ A két oldal átfogó stratégiai megállapodást írt alá 2017-ben, bár Magyarország az egyik utolsó nagyobb közép-kelet-európai ország, amelyik végül elérte a kapcsolatok e szintjét.⁹

Mindkét kormányzat örömmel hivatkozik a kínai befektetések magas szintjére Magyarországon mint a kitűnő kapcsolatok jelére. Valóban igaz, hogy Magyarország ad otthont a legnagyobb összegű kínai külföldi működőtőke-befektetéseknek a KKE régió uniós tagállamaiban, bár az adatok pontossága kérdéses. A magyar kormány szerint a kínai befektetések állománya elérte a 4,5 milliárd USD-t az országban,¹⁰ de a valós szám alighanem közelebb áll a 2,5 milliárdhoz. Az eltérés oka az lehet, hogy a kormányzat olyan vállalatokat is hozzáad az összeghez, amelyek anyacégeit kínaiak vásárolták fel, de ezek nem jelentenek proaktív magyarországi befektetéseket. A legnagyobb befektetők a Wanhua Yantai, a Huawei és a ZTE – míg a Bank of China ugyan nem tekinthető nagybefektetőnek, mégis jelentős regionális szerepet játszik. Mindközben számos kínai terv és ígéret hiúsult meg az elmúlt évtizedben a felfokozott várakozások dacára. A Hainan Group nem vásárolta meg a MALÉV-et, és egyetlen

tervezett citromsavgyártó üzem sem épült meg mindezidáig, a Shanghai Construction Group sosem építette meg a teherszállító repülőteret Magyarország délnyugati részén, és a kudarcot vallott tervek listája jónéhány további elemet tartalmaz.¹¹

Szijjártó Péter külügyminiszter retorikájában egy visszatérő elem bontakozott ki az utóbbi időben a Kínai Népköztársasággal (KNK) kapcsolatosan. Annak hangsúlyozásán túl, hogy a Pekinggel ápolt jó viszony fenntartása Magyarország érdekében áll, a külügyminiszter egyre gyakrabban beszél a nyugati demokratikus országok által alkalmazott „kettős mércéről”.¹² Azt állítja, hogy míg az amerikai és európai hatalmak elítélik Kínát politikailag, addig továbbra is kereskednek és jövedelmező befektetéseket hajtanak végre az országban, de mindennek ellenére megleckéztetik a kisebb európai államokat a Kínával való hasonló együttműködésük miatt. A második éves Kínai Nemzetközi Import Kiállításon (China International Import Expo) Szijjártó kijelentette: Magyarország kormánya nem diszkriminál üzleti szereplőket nemzetiségük alapján.¹³

Az üzleti együttműködés a kínai cégekkel valóban gyakori, ahogyan az később részletezésre kerül. A multilaterális találkozók és együttműködés szintén nem ritkák: a Kínai–Közép–Kelet-Európai Turizmusfejlesztési Ügynökség székhelye Budapesten van, és további ügynökségek létrehozását fontolgatják.

A kormányközi kooperáció több területen is megnyilvánul szabályozási egyezményekben. Ebbe beletartozik a pénzügy és a mezőgazdaság is, így például a Magyar Nemzeti Bank elnöke, Matolcsy György a kínai gazdaság jól ismert tisztelőjeként 2018-ban Budapesten rendezte meg a KKE–Kína központi bankok elnökeinek találkozóját. Mindemellett egy bizonyos infrastrukturális projekt kiemelt figyelemben részesült: szakértői körökben az óriási Budapest–Belgrád vasúti projekt vitatott üggyé vált – miközben szinte teljesen hiányzik a belpolitikai diskurzusból. A megegyezés legtöbb részlete nem nyilvános, de médiajelentések alapján a már létező Budapest és Belgrád közötti összeköttetés fejlesztése Magyarország legköltségesebb vasúti infrastruktúra projektje lehet majd. A vonal 160 kilométeres magyarországi szakasza legalább 2,1–2,5 milliárd USD-ba fog kerülni, és a költségek 85%-át a Kínai EXIM Bank kölcsöne fedezi majd. Az EU 2016-ban kötelezettségszegési eljárást indított a megállapodás ellen, de végül a magyar kormány megtalálta a módját a jogi vita rendezésének. A nyilvános tendert az RM International Zrt. – amely Mészáros Lőrinc érdekeltségébe tartozik – és a China Tiejiu Engineering & Construction és a China Railway Electrification Engineering Group közös konzorciuma nyerte.¹⁴ A szakértők között komoly viták folynak arról, mi teszi Magyarországot érdekeltté a projektben, mivel a magyar kormány mindezidáig nem ismertette meggyőzően, melyek annak hozadéka. Kormánytisztviselők mellett érvelnek, hogy a régió észak–déli szállítási folyósójának korszerűsítésre van szüksége, ugyanakkor a Belgrád és a kínaiak által irányított görögországi Pireusz kikötője közötti összeköttetés korszerűsítése még nincs napirenden.¹⁵

Magyarország és a KNK kormányai kapcsolatuk mézesheteit töltik, pedig a két fél eredetileg meglehetősen messze állt egymástól: egy egykor mérsékelt nemzeti liberális, antikommunista, mára hivatalosan jobboldali kereszténydemokrata kormány – és a világ legnagyobb kommunista állampártja.

Elemzők szerint sok esetben a magyar közigazgatási szervek olyan irányelveket követnek, amelyek kedveznek a kínai állampolgároknak, vállalatoknak és befekte-

tőknek akkor is, ha tevékenységük hátrányosan érinthet némely magyar szereplőt – például azokat, akik a törvényes bevándorlás miatt aggódnak a magyar kormány letelepedési államkötvény („golden visa”) programja kapcsán, ami jónéhány visszas hatást váltott ki.¹⁶ Hasonlóan megkérdőjelezhető gyakorlat az is, amikor Magyarország ismert ujjur aktivistákat toloncol ki, vagy kínosan ügyel arra, hogy a kínai delegációk ne ütközzenek tüntetésekbe, míg látogatásuk tart az országban.¹⁷

A KNK-barát politikai döntések azonban nemzetközi szinten még jelentősebbek. Orbán Viktor kormánya nemcsak nem áll ki Peking emberi jogsértései és az etnikai és vallási kisebbségek üldöztetése ellen, hanem aktívan blokkolja azokat a multilaterális mechanizmusokat, amik erre hivatottak.¹⁸ A KNK más megkérdőjelezhető nemzetközi szakpolitikáit is védelmükbe veszik. 2016 és 2018 között legalább négyszer fenyegetett vétóval vagy vétózott meg ténylegesen az Orbán-kormány – vagy egyedül vagy más államok vezetőivel közösen – olyan EU döntéseket, amik vitatott kínai intézkedéseket céloztak (pl. olyan ügyekben, mint a dél-kínai-tengeri konfliktus, fogvatartottak kínzása, vagy Japán támogatása a tengeri biztonság kérdésében).¹⁹ Bár Magyarország a NATO és az EU tagja, mégis rendszeresen kritizálja szövetségesei Kína-politikáját vélt vagy valós képmutatásuk miatt, miközben gyakran pekingi irányelvekhez igazodik.²⁰ Igaz, cserébe Kína sosem használja „korbácsát” Magyarországon.

A magyarországihoz hasonló monopolisztikus politikai környezet szinte sehol máshol nem létezik az EU-ban. Bár más nemzeti kormányokat is dominálhat egy-egy erős párt, mindig van hiteles ellenzékük helyi politikusok személyében, az igazságszolgáltatásban, az államigazgatásban stb., akik gyakran kritikus álláspontot képviselnek Kínával szemben. Felmerül a kérdés tehát: változhat-e Magyarország Kína-politikája a közeljövőben? Nagy valószínűséggel nem.

Először is, Orbán Viktor és a kormánypárt hatalma nagyon stabil. A magyarországi politikai-gazdasági hatalom legtöbb aspektusát uralva kényelmesen folytathatja Kína-barát politikáját. Igaz, a helyi politikában bekövetkezett közelmúltbeli változások miatt – az ellenzéki pártok kulcsfontosságú nagyvárosokban, elsősorban a fővárosban, Budapesten szereztek helyi önkormányzati többséget és polgármesteri pozíciókat – ez módosulhat, de az országos felmérések szerint továbbra is a kormánypárt toronymagasan a legesélyesebb győztése a következő parlamenti választásnak. Másodszor, az Orbán-kormányok elődjei, a Magyar Szocialista Párt miniszterelnökei, Medgyessy Péter és Gyurcsány Ferenc szintén támogatták a Kína felé való nyitást – sőt, a Medgyessy kormány a magyar–kínai kapcsolatok reneszánszának kezdeményezője volt. Mindemellett egyetlen jelentős ellenzéki párt sem tűnik keményen Kína-ellenesnek, így valószínűleg talán kissé óvatosabb, de még mindig egy Peking felé nyitott politikát folytatnának kormányon is.²¹ Mindezekből az okokból kifolyólag nagyon valószínűtlen, hogy Magyarország külpolitikája Pekinggel szemben az előrelátható jövőben alapvetően megváltozna, azaz Kínának egyszerűen semmi szüksége arra, hogy a Magyarországgal fenntartott kapcsolataiban bármiféle „korbácsot” alkalmazzon, mivel a jelenlegi politikai környezet proaktívan támogatja Pekinget a legtöbb esetben.

A koronavírus járvány egy új dimenziót nyitott a Magyarország és Kína közötti kormányközi kapcsolatban, miután a magyar kormány Pekinghez fordult orvosi felszerelésért. Más európai országoktól eltérően Magyarországon nem indított semmilyen nagyobb, az orvosi eszközök szállításáról szóló PR-kampányt a kínai oldal. Mindeközben a magyar kormány narratívája a Keleti Nyitás politika és a két nemzet

mély barátságának sikereit hangsúlyozza, mintha Kína a maszkokat és a lélegeztetőgépeket csak a szoros politikai kapcsolatok miatt szállítaná.²² A kormányzati kommunikáció és a kormánybarát médiaközvetítések mindenféle utalást kerülnek, amely az orvosi ellátmányok árára vonatkoznak, és sosem használnak olyan igéket, mint a „vásárol” vagy „megvesz” – ehelyett a Kínából származó eszközök egyszerűen „megérkeznek”, „repülnek”, stb. Magyarországra, így azt a benyomást keltik, mintha a kínai fél pusztán barátságból, nem pedig profitorientált üzleti tranzakciók keretében küldené Budapestre azokat.

Összességében a kormányközi kapcsolatokat két fő erő hajtja: a Kínával való gazdasági és üzleti együttműködés ígérete, valamint a miniszterelnök és más politikai vezetők a kínai modell iránt tanúsított csodálata.

Paradiplomácia magyarosan

A kormányközi kapcsolatok magas szintje ellenére az alacsonyabb szintű kapcsolatok nem igazán virágoznak. Bár ez meglepőnek tűnhet, mégis van rá néhány meggyőző magyarázat. Egyrészt a magyar politikai rendszer központosítotttsága kiemelkedő az EU-ban: a Fidesz a hatalom megtartása terén a legsikeresebb pártok egyike az Unióban, immáron három országgyűlési választást nyert alkotmányozó többséggel.²³ Ez lehetővé tette a miniszterelnök számára, hogy saját képmására formálja Magyarország politikai és gazdasági rendjét, bebetonozva a Fidesz uralmát egy hosszabb időszakra – egyelőre bármilyen hiteles ellenzéki kihívó nélkül. Más, a hatalmat sikeresen megragadó populista kormányok a visegrádi térségben, mint például Lengyelországban nem élveznek ilyen hosszan tartó, gyakorlatilag ellensúly nélküli hatalmat. Magyarország vezetésének nagy része kész hasznot húzni Kína felemelkedéséből, és így minden bizonnyal gyümölcsöző és jövedelmező személyes és üzleti kapcsolatokat épített ki Peking felé.²⁴

A KNK országos szint alatti közigazgatási egységei is igyekeznek jó kapcsolatokat kialakítani magyar kollégáikkal testvérvárosi vagy testvérmegyei egyezmények formájában. Viszont Magyarország egy erősen központosított ország, így a helyi önkormányzatok jogkörei, nemzetközi kapcsolataik erősítésére fordítható eszközeik és forrásaik meglehetősen korlátozottak, befolyásuk csekély a társadalmi, politikai és gazdasági döntéshozatalban. Számos testvérvárosi kapcsolat került kialakításra a 2010-es években kínai és magyar települések között – pl. Szolnok, Ajka és Gyöngyös létesített ilyeneket. Ugyanakkor nehéz az ilyen kapcsolatok valós jelentőségét felmérni. Budapest – amely európai turistacélpontként egyre népszerűbb a kínaiak között is – szintén dolgozott kínai kapcsolatainak javításán: például a kormánypárt által támogatott Tarlós István főpolgármesterként Pekingbe látogatott, ahol a kínai városvezetési módszereket példaértékűnek találta. Úgy nyilatkozott: „Több fegyelmet szeretnénk vinni a főváros életébe, követjük a kínai példát.”²⁵ Az efféle tevékenységek eredményei ritkán válnak kézzel foghatóvá és nehezen értékelhetőek azért is, mert egy átfogó, hivatalos testvérvárosi egyezményeket tartalmazó lista nem elérhető, és általában véve a helyi önkormányzatok és a kínai partnereik közötti kapcsolatok nehezen követhetőek. Feltehető, hogy az ilyen kapcsolatok és tevékenységek ritkán mutatnak túl a kölcsönös látogatásokon és az egyezmények aláírási ünnepségein.

A lakosság és lakosság (P2P) közötti kapcsolatok

Több, a civil társadalmat és a szélesebb nyilvánosságot célzó intézkedés figyelhető meg Magyarországon. A kínai fél elismerésre méltó számú kulturális és oktatási intézményt hozott létre az elmúlt másfél évtizedben, így – az ország méretéhez képest jelentős számú – öt Konfuciusz Intézetet is nyitottak. Az első Budapesten alakult meg 2006-ban az ELTE-n, majd a nagyobb megyeszékhelyeken: Szegeden (2012-ben a Szegedi Tudományegyetemen), Miskolcon (2013-ban a Miskolci Egyetemen), Pécsen (2015-ben a Pécsi Tudományegyetemen) és Debrecenben (2019-ben a Debreceni Egyetemen) nyíltak újabb intézetek. Ezek közül a legtöbb ösztöndíjakat, nyilvános tudományos és művészeti előadásokat is kínál a kínai nyelv oktatása mellett. Valós társadalmi hatásuk azonban korlátozott – egy vidéki intézet képviselője négy szemközt megemlítette, hogy ugyanaz a kb. 500 ember jelenik meg eseményeiken rendszerint, ami egy közel kétszázézer város esetén nem jelentős szám. Igaz, a felnövekvő helyi elitre, azaz az egyetemi hallgatókra nyilvánvalóan ennél koncentráltabban hat a kínai jelenlét. A Konfuciusz Intézetek mellett a Kínai Tudományos Akadémia Kína – Közép- és Kelet-Európa Intézete (China-CEE Institute of the Chinese Academy of Social Sciences) és a Kínai Kultúra és Oktatás Sino-európai Alapítványa (Sino-European Foundation of Chinese Culture and Education) is Budapesten alakult meg, mindkettő 2017-ben. A Kína – Közép- és Kelet-Európa Intézet összefoglaló tanulmányokat publikál Kína és a KKE országok közötti bilaterális kapcsolatokról, amelyek jó részét a kínai fél finanszírozásában helyi szakértők készítik el. Továbbá a Budapesti Corvinus Egyetem, az ország legelismertebb közgazdaságtani és üzleti egyeteme közös MBA programot indított a Fudan Egyetemmel 2018-ban, és egy Orbán miniszterelnökkel folytatott találkozó után a Fudan bejelentette saját független campusa megnyitásának tervét egy, a Magyar Nemzeti Bankhoz köthető épületben 2019-ben.²⁶ Korábban a Budapesti Metropolitan Egyetemet vásárolta fel a 430 millió dollárt kezelő privát Kína – Közép- és Kelet-Európai Alap (China-CEE Fund) további nagy befektetések kíséretében a teljes kelet-közép-európai térségben, beleértve az Invitel Csoportot (Invitel Group), a magyar telekommunikációs piac egyik vezető cégét, melynek portfóliója magában foglal vezetékes telefon, szélessávú internet, kábeltelevíziós és további IT-szolgáltatásokat.²⁷

Mindemellett számos nyilvános esemény és kiállítás is megrendezésre került – a témák széles skálán mozogtak az ősi pénzürméktől (amit legalábbis részben a Magyar Nemzeti Bank finanszírozott) a kínai filmkészítés közelmúltjáig. A Magyarország és a Kína közötti diplomáciai kapcsolatok felvételének 70. évfordulója is jó lehetőséget kínált ilyen programok rendezésére 2019-ben. Ehhez hasonló események olyan kulturális rendezvényeket is magukban foglalnak, mint a kínai diaszpóra gyermekeinek szervezett ifjúsági tábor, ami a Honvédelmi Minisztérium és a Katolikus Egyház együttműködésében megvalósulva egy hazafias tábor jellegét öltötte. Médiaértesü-

lések szerint ilyen rendezvényeket évek óta rendeztek a magyar gyermekek számára, de 2018 augusztusában a kínai kisebbségi csoportok képviselői felvetették az ötletet, hogy szánjanak egy egész hetet a kínai gyerekekre.²⁸

Magyarország Kína-politikájának jellegét illetően létezik egyfajta reálpolitikai ethosz a magyar társadalomban, mivel a közbeszéd és a médiadiskurzus többnyire a kínai együttműködésből származó potenciális (vagy képzeletbeli) gazdasági hasznokra összpontosít a politikai vagy értékalapú ügyek helyett, mint például Csehországban.²⁹ Fontos hangsúlyozni azonban, hogy nincs szükség proaktív kínai intézkedések alkalmazására a budapesti Kína-politika befolyásolására, mivel az Orbán kormány eddig is nagyon támogatóan lépett fel Pekinggel szemben. Igaz, egyes nem hivatalos kínai források szerint Magyarország lelkesedése bizonyos esetekben Kínát kellemetlenül érintette, mivel Peking félelmei szerint Magyarország fekete bárány szerepe az EU-n belül a kínai–uniós kapcsolatokat is megterhelheti.

A kormány–lakosság kapcsolatok feltűnő hiánya

Mivel a kormányközi kapcsolatok nagyon intenzívek és pozitívak, Pekingnek nincs különösebb oka arra, hogy a magyar társadalomhoz a szokásos csatornákon kívül is szóljon. Más KKE országoktól eltérően³⁰Peking nem tűnik érdekeltnek a magyar diskurzus aktív befolyásolásában, mivel a magyar kormányt támogató partnerének tekinti.

Ugyanakkor érdemes megemlíteni, hogy volt néhány gyenge próbálkozás médiapozíciók megszerzésére: mint minden más V4-es országban, a Kínai Nemzetközi Rádió (China Radio International, CRI) magyar nyelven szolgáltat műsort (már 1976-ban elkezdte működését, de most csak online érhető el). A klasszikus zenét sugárzó Klasszik Rádió rendszeresen közvetített Kínával kapcsolatos műsorokat a GBTimes támogatásával, melyet áttételesen a KNK kormánya finanszírozott, de ennek pénzügyi támogatását 2019-ben beszüntette az állam, így az efféle műsorok megszűntek. Valódi hatásuk nehezen mérhető, hiszen egyik rádió sem teszi közzé hallgatottsági adatait.

Meglehetősen szokatlan módon a KNK magyarországi nagykövete kifejezetten gyakran ad exkluzív interjúkat magyar médiaorgánumoknak. Legtöbbjük közel áll a kormányhoz és biztonságos teret nyújt a nagykövetnek – mint a magyar közszolgálati televízió vagy a kormánypárti napilap Magyar Idők/Magyar Nemzet. Utóbbi még a Xinhua Hírügynökség magyarországi tudósítójának a nagykövettel készített interjújának magyar nyelvű átiratát is közreadta.³¹ A nagykövet megjelent az állami tulajdonú nemzeti hírcsatorna, az M1 műsorán is a bilaterális kapcsolatok felvételének 70. évfordulója alkalmából, ahol néhány barátságos kérdést tettek fel neki, és azokat szimultán kínai-magyar nyelvű tolmácsolás segítségével válaszolta meg.

Mindemellett a KNK ösztöndíjakat és oktatási programokat is ajánl magyarok számára Kínában tanulás céljából. Ezeket bilaterális és multilaterális (pl. a 17+1 együttműködés) keretén belül szervezik, mint pl. a Kínai Híd (China Bridge) program. Továbbá volt példa arra is, hogy kínai állami vezetők nyilvános magyarországi eseményeken vegyenek részt hivatalos látogatásaik során – mint például Li Keqiang miniszterelnök részvétele a budapesti kínai–magyar kétnyelvű általános iskola Konfuciusz-szobrának avatásán. Az iskola jól láthatóan meglehetősen fontos szerepet játszik a kínai diaszpóra életének szervezésében.

A vállalatok és a lakosság közötti relációk

Az ösztöndíjak a kínai vállalatok számára is jó megoldást jelentenek az emberek elérésében és bevonásában – elsősorban mint potenciális munkaerő. A Huawei „Magvak a Jövőnek” (Seeds for the Future) ösztöndíját minden évben tíz, technológiai területen tanuló hallgató kapja meg. A Wanhua-Borsodchem (a Miskolcon működő kínai tulajdonú vegyipari cég) részt vett a helyi egyetem Konfuciusz Intézetének létrehozásában, és hozzájárul annak működéséhez. A Miskolci Egyetem Konfuciusz Intézete egyedi, mivel kínai partnerintézete a Pekingi Vegytechnológiai Egyetem (Beijing University of Chemical Technology). Weboldaluk szerint az ötlet Jason Ding, a Wanhua-Borsodchem elnökének fejéből pattant ki.³² A cég öt ösztöndíjat nyújt egyetemi hallgatóknak³³ és támogatja a helyi tollaslabda bajnokságot, amit Konfuciusz Kupának neveztek el.³⁴ Mindettől függetlenül a kínai vállalatok hatása nem túl jelentős a magyar társadalomra, hiszen a kínai működőtőke-befektetések szintje még mindig a várakozások alatt marad Magyarországon.³⁵

Az elmúlt években a két ország közötti közlekedési kapcsolatok is szorosabbá váltak annak köszönhetően, hogy a Shanghai Airlines (a China Eastern légitársaság leányvállalata) elindította rendszeres, közvetlen járatait, melyek háromszor közlekednek egy héten.³⁶ Peking és Budapest között is újraindult több év kihagyás után a közvetlen légijárat, ami heti háromszor közlekedik az Air China üzemeltetésében.

Tervezik továbbá a kapcsolatok kiterjesztését Budapest és más kínai úticélok között: a KNK civil légiközlekedési hatósága engedélyt adott a China Eastern légitársaságnak járatok üzemeltetésére Xi'an és Budapest (heti háromszor), illetve a Hainan Airlines-nak Chongqing és Budapest (heti kétszer), valamint a Shenzen–Xi'an–Budapest közötti vonalra (heti kétszer), azonban ezek elindulása egyelőre várat magára, amit a koronavírus járvány miatti korlátozások tovább késleltethetnek.³⁷

A szívesen látott kínai cégek Magyarországon

Kifejezetten erősek a kínai vállalatok és Magyarország kormánya közötti kapcsolatok. Már 2013-ban – jóval azelőtt, hogy az 5G technológia (szak)politikai vitákat váltott ki – Orbán Viktor kormánya stratégiai partnerségről szóló megállapodást írt alá a kínai telekommunikációs világvállalattal, a Huawei-jel. Az ilyen egyezmények különleges státuszt és jogokat biztosítanak a Magyarországon befektető cégeknek. Több mint 80 cég kötött efféle megállapodást magyar kormánnyal, amelyek közül a Külügyi és Külgazdasági Minisztérium szerint³⁸ hét kínai vállalat, bár csak öt (Huawei, BorsodChem, Yanfeng, Bank of China, Wescast-Bohong) azonosítható a minisztériumi listán,³⁹ ami leginkább a kormányzat Pekinggel való kapcsolatainak megerősítésére szolgáló mosolydiplomáciájának köszönhető.

Orbán Viktor miniszterelnök személyesen találkozott a Huawei felsővezetőivel Magyarországon és Kínában is nemzetközi rendezvényeken, és a Huawei nagyszabású állami szerződéseket is megkapott, mint például a segélyszolgálatok hívásüzemeltető rendszere⁴⁰ vagy egy limitált LTE–450 mobilhálózat, amit elsősorban állami tisztviselők, illetve a nemzetbiztonsági szolgálatok használnak.⁴¹ A vállalat internethálózat-bővítésben is részt vett mintegy 1000 kilométernyi optikai kábel lefektetésével, amely 140 ezer háztartásnak nyújt szélessávú internetet.⁴² Továbbá a Huawei birtokában vannak olyan engedélyek is, amelyek lehetővé teszik számára kettős felhasználású eszközök importálását is, bár a vállalat szerint egy telekommunikációs eszközgyártó cég számára természetes, hogy ilyen engedélyekkel bírjon, mivel a legtöbb ilyen termék felhasználható úgy civil, mint katonai célokra.⁴³

Mindemellett úgy tűnik, létezik egyfajta átjárás a vállalati és kormányzati szféra között. Médiajelentések szerint a Huawei egyik regionális kereskedelmi menedzsere korábban a Belügyminisztériumnak dolgozott hét évig mint jogtanácsos. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal egy korábbi tisztviselője pedig vezető adóspecialistaként dolgozik a Huawei-nél, míg a bevándorlási hivatal egyik volt osztályvezető-helyettesét vízum-specialistaként alkalmazza a vállalat.⁴⁴ Továbbá a Huawei fejlesztheti Magyarországon az 5G rendszert az Egyesült Államok előzetes figyelmeztetései ellenére. Mint a kínai vállalatokkal kötött stratégiai partnerségek száma is jelzi, a Huawei nincs egyedül a kormánnyal ápoltság szoros kapcsolatok terén.

A koronavírus-járvány néhány új lehetőséget nyitott a kínai cégeknek arra, hogy orvosi felszereléseket adományozzanak szerte a világon. Magyarországon a China Construction Bank (amely 2020-ban tervezi első magyarországi fiókjának megnyitását) 20 ezer maszkot adományozott az Állami Egészségügyi Ellátó Központ⁴⁵ részére, és néhány kisebb kínai cég (és a diaszpóra néhány egyéni tagja) közösségi finanszírozási kampányt indítottak egészségügyi intézmények javára. Ettől függetlenül a Magyarországra érkező egészségügyi felszerelés 99 százalékaért a magyar állam komoly összegeket fizet a kínai félnek.

Összefoglalás

Az Új Selyemút kezdeményezés (Belt and Road Initiative) bejelentése a kínai államfői látogatások⁴⁶ számának növekedéséhez és a külföldi országokban történő kínai befektetésekhez⁴⁷ vezetett Közép-Európában is. A „régí Európával” összevetve azonban a kínai kapcsolatok Közép-Európával még mindig visszafogottak.

Kutatásunk azt mutatja, hogy Kína célja egy barátságos (vagy bizonyos esetekben legalább barátságosabb) környezet kialakítása a régióban, és az erre irányuló stratégiája hasonló mind a négy általunk tanulmányozott országban, de taktikája eltér a helyi politikai klímának, geopolitikai helyzetnek és az interakciók szintjének megfelelően. Magyarországon Kína kizárólag a „mézesmadzag” taktikáját alkalmazza, a „korbácsra” nincs is szüksége. Lengyelországban főként „mézesmadzagot”, míg Csehországban – ahol a belpolitikai hagyományok része a Kína-ellenesség – „a mézesmadzag” és „korbács” keverékét veti be. Eközben Szlovákiában Kína befolyása olyannyira visszafogott, hogy a mézesmadzag és korbács fogalmai egyáltalán nem alkalmazhatóak, mivel a Pekinggel való együttműködés továbbra is marginális jelentőségű Pozsony számára. Mindettől függetlenül a közép-európai országok politikai és gazdasági elitjének érdekében áll a kínai működőtőke-befektetések elősegítése, illetve az óriási kínai piacon rejlő üzleti lehetőségek kiaknázása, ami hozzájárulhat a kínai befolyás regionális erősödéséhez. Így maguk a visegrádi országok (a „befolyásolt” oldal) azok, amelyek nagy részben meghatározzák, mekkora befolyással rendelkezik felettük Kína (a „befolyásoló”).

Kína a kapcsolatok minden vizsgált részterületén aktív, bár tevékenységének intenzitása különbözik az egyes országokban. Peking egyre növekvő aktivitást mutat mind a négy országban a kormány és kormány közötti szinten a pénzügyi világválság vége óta. Tevékenysége hasonló érdeklődésre talált a közép-európai államok részéről. Kína aktívvá vált a kormányzati szint alatt is, létrehozta és erősítette a régiókkal, megyékkel és településekkel kötött partneri kapcsolatait. Ezen a területen a tevékenységei jórészt elkerülték a helyi Kína-figyelő közösség és az újságírók figyelmét. A lakosság és lakosság közötti kapcsolatok – amikhez hozzátartoznak az egyetemek, akadémiai intézetek és think tank-ek együttműködései, a Konfuciusz Intézetek létrehozása, az ifjúsági kapcsolatok, média kooperáció és PR-offenzívák – a legdinamikusabban fejlődő komponensei Kína visegrádi országokban folytatott aktivitásának. Kiváltképp a COVID-19-es járvány okán érdemes megfigyelni Kína tevékenységét, ami kísérletet tesz a média befolyásolására és a helyi kínai diaszpórát is megcélozza.

A kínai cégek Magyarországon és Lengyelországban tűnnek a legaktívabbnak, míg Csehországban – ahol a CEFC-botrány negatívan érintette a kínai befektetések megítélését és más kínai vállalatok reputációját – nem tűnnek fel nyilvánosan befektetéseikkel Kína imázsának javítóiként.

A kutatás kimutatta, hogy Kína taktikai szinten elsősorban a „mézesmadzagot” veti be, hogy megvesse a lábát a régióban, míg a „korbács” használata nagyrészt Kína szuverenitásának kérdéskörével kapcsolódik össze. Minden dokumentált esetben

a kemény kínai reakciók azután következtek, hogy egyes közép-európai országok hivatalos megszólalásai (kormányzati és az alatti szinteken is) érintették Tibetet vagy Tajvant (pl. találkozó a dalai lámával, testvérvárosi egyezmények megkötése Tajpejvel, vagy a Tajvant Kína részeként elismerő cikkek elutasítása stb.). A tanulmány megírásakor a „korbács” nem került elő a Huawei esetéhez köthetően. A kényszerítő eszköz alkalmazása nem korlátozódott csakis arra a területre, ahonnan a „sértés” érkezett, pl. a kormány és kormány közötti relációkra. Kína hajlamos számos más területen⁴⁸ is megtorolni sérelmeit, ami azt támasztja alá, hogy a kínai kormány befolyást gyakorol a külkapcsolatok minden szintjén (beleértve a pl. a lakosság és lakosság vagy a vállalat és vállalat közötti szinteket is).

Különös módon míg a „büntetéseket” számos területen (pl. kormány és kormány, lakosság és lakosság között) alkalmazták, a gazdasági kapcsolatokban eddig nem kerültek széles körben bevetésre. Ennek oka lehet a gazdasági cserekapcsolatok viszonylag alacsony szintje Kína és Közép-Európa országai között, valamint annak a valószínűsége, hogy az efféle intézkedések visszaüthetnek és hátrányosan érinthetik magukat a kínai cégeket is. A néhány feltárt kivétel esetében Kína tárgyalás alatt álló gazdasági megegyezéseket akadályozott meg, amikor is egy kínai befektető elvesztette Szlovákia iránti érdeklődését, miután Kiska elnök találkozott a dalai lámával,⁴⁹ vagy amikor egy cseh repülőgépekkel kapcsolatos üzlet állt le a cseh szenátus elnökének tervezett tajvani útja miatt.⁵⁰ Az ilyen típusú büntetések problematikus természete abban rejlik, hogy a megállapodások megvalósulásának valódi esélyét nehéz megítélni. Ugyanakkor valamekkora bizonytalanság ezekben és más esetekben is fennáll, mivel a negatív következményeket helyi szereplők és nem maga Peking jelentette be (pl. amikor a cseh elnök, Miloš Zeman szerint Kína valószínűsíthetően megtorlásként hozta hátrányos helyzetbe a prágai repülőteret és a Slavia futball klubot).

Meglepő módon úgy tűnik, hogy a „korbács” ritkábban kerül elő Kína emberi jogi teljesítményének kritizálását követően, főleg akkor, ha a szavakat nem kísérik tettek, és a kritika az Európai Unió véleményével összhangban áll. Míg a kínai nagykövetségek szinte minden esetben hivatalosan reagálnak ezekre a kritikákra, úgy tűnik, azok nem érintik a gazdasági kapcsolatokat. Ebben az esetben a politikai és gazdasági kapcsolatok különböző logikát követnek.

Csehország esete is azt mutatja, hogy az elmúlt tizenöt évben Kína „mézesmadzagot” és „korbácsot” egyaránt használt a kölcsönös kapcsolatok minden dimenziójában. Némely esetben ezeket cseh politikai és gazdasági szereplők is segítették, akiknek ráhatásuk van a Kínával fenntartott kapcsolatokra saját politikai vagy gazdasági céljaikból adódóan, azaz egyes helyi szereplők jelentik a hajtóerőt Kína befolyásgyakorlásához, maguk is hatásosan alakítva Kína imázsát országukban. Így nem kizárólag a kínai cselekvések azok, amelyek Kína nyilvános diplomáciájának „sike-reihez” vagy „kudarcaihoz” vezetnek. A hazai szereplők tevékenységei ugyanolyan tanulmányozást érdemelnek Kína büntetéseinek vagy jutalmazásának leírásában és hatástanulmányaiban.

Sok ösztönző valóban a cseh keresletre adott közvetlen válaszként érkezett (pl. közvetlen repülőjáratok kínai városok és Prága között, növekvő működőtőke-befektetések az országban), és így Kína reagált a fejleményekre. Megjegyzendő az is, hogy a legtöbb kínai befektetést övező várakozás (a konkrét számokat is ideértve) nem Pekingtől, hanem cseh szereplőktől származott, akik saját hazai érdekeiket követték.

Paradox módon ezek a szereplők végül jelentősen hozzájárultak a Kínával kapcsolatos kiábránduláshoz azzal, hogy a gazdasági kötelek irreális erősítésének vízióját hangoztatták, melyeket Peking nem volt képes teljesíteni.

Megint más jellegű „mézesmadzagokat” kínált és szorgalmazott Kína a KKP Nemzetközi Kapcsolatok Osztályán (International Department) keresztül, amely a párt és külföldi pártok, illetve a lakosság és lakosság közötti relációban aktív. Jellemző eszközük egyes ismert vagy még feltörekvő, fiatal közép-európai politikusok, újságírók vagy akadémiai szakértők csoportos vagy egyéni meghívása Kínába.

A cseh–kínai bilaterális kötelek rövid felmelegedésének időszaka 2013-ban kezdődött, és csúcspontját Xi Jinping 2016-os prágai látogatásával érte el, aztán gyorsan elillant. Kína gazdasági kapcsolatkeresése, amit leginkább a CEFC befektetésein keresztül eszközölt, gyorsan kifulladt, miután a vállalat pénzügyi problémákba ütközött, és a kínai állami tulajdonú CITIC vállalat 2018-ban ki kellett mentse. Azóta a kínai kapcsolatokban a gazdasági hasznot az emberi jogok elé helyezését támogatók visszavonulót fújtak.

A Kínával való szorosabb kapcsolatok ellenzői – akik mindig is jelen voltak a cseh politikai életben – új lendületre találtak azután, hogy Prága új polgármestere, Zdeněk Hřib (Kalózpárt) átvette a városvezetést. Hřib elhatározta a Pekinggel kötött testvérvárosi egyezmény megváltoztatását és lépések sorozatát viszi véghez, melyek érzékenyen érintették Kínát. Kína számos büntetést helyezett kilátásba. Végül az arcvesztést elkerülendő a pekingi városvezetés maga jelentette be a testvérvárosi egyezmény megszüntetését, és alkalmazta az előzetesen bejelentett megtorló intézkedéseket. A legtöbbjük nem közvetlenül Prága városát célozta (mivel ebben az esetben a rendelkezésre álló büntető intézkedések száma nyilvánvalóan korlátozott volt), hanem a teljes bilaterális kapcsolatrendszer érintette. A megtorló intézkedések közé tartozott, hogy Pekingben kerülték a cseh nagykövetet, limitálták a diplomáciai kapcsolatokat, a turizmus korlátozásával fenyegettek és kulturális eseményeket töröltek.

Az epizód nemcsak Kína „korbácshasználatának” hasznos esettanulmányaként szolgál, hanem általánosabb következtetések levonására is alkalmas. Kína hajlamos előre jelezni a büntetések mértékét, mielőtt foganatosítaná azokat, így készítve megadásra az ellenfelet. Ugyanakkor – amint azt a Prága–Peking testvérvárosi egyezmény esete mutatja –, Peking nem használta fel minden fegyverét, amelyet felvillantott. A „korbácsok” hatásossága Kína hitelességén és azon múlik, milyen potenciális károkat okozhat a másik fél országában (valamint egyre globalizálódó világunkban azon a lehetőségen, hogy a megtorló intézkedések visszafelé is elsülhetnek, és Kína érdekeit is sérthetik). Csehország esetében a (még mindig) korlátozott kínai–cseh bilaterális kereskedelmi forgalom és Csehország dominánsan EU belső piaci orientációja, valamint a kevés (ha egyáltalán létező) közös politikai célok – amikben Kína támogatását igényelhetné a nemzetközi életben – miatt a károk leginkább a Kínában működő cseh cégek potenciális kieséseire korlátozódnak, és azon a feltevésen nyugszanak, hogy ezek a cégek maguk lobbiznának a cseh politikai szereplőknél, hogy tartózkodjanak bármilyen olyan lépéstől, amely provokációnak tűnhet Kína számára. Ezt a taktikát – közvetlenül megnevezni Kínában működő cseh cégeket, melyeket negatívan érinthetnek szankciók – alkalmazta a kínai nagykövetség egy levélben, amelyet a szenátus elnökének, Kuberának címeztek, hogy óva intsek 2020-ra tervezett tajvani útjától.

Csehországhoz hasonlóan az 1989 utáni Lengyelország is eltávolodott Kína-szkeptikus pozíciójától és felvállalta az együttműködést Pekinggel a 2008 utáni korszakban. A 2011–2017 közötti bi- és multilaterális közeledés magában foglalta a politikai együttműködés javulását, amely magával hozta a különböző szintű relációk fejlődését is. Ugyanakkor a gazdasági együttműködés kézzel fogható eredményeinek hiánya társulva a Kína nemzetközi expanziójáról és annak a globális rendre gyakorolt hatásáról szóló erősödő félelmekkel ismét visszaterelte Lengyelországot a sinoszkepticizmus irányába. A kormány és kormány közötti relációban az elmúlt 15 évben csak néhány „korbácsütésre” volt szükség, mivel a Kínával való együttműködés vagy korlátozott, vagy a 2011 és 2017 közötti évek esetében a kooperatív kapcsolatok fejlesztésének kölcsönös szándékán alapult, így Lengyelországnak a „mézesmadzag” jutott. Ám a kényszerítés néhány eleme láthatóvá vált a politikai nyilatkozatok szintjén, amikor a kínai–lengyel kapcsolatokra elkezdett hatni a romló Peking–Washington viszony. Mivel Lengyelország közeli barátságot ápol az Egyesült Államokkal, a kínai–amerikai stratégiai rivalizálás Varsó és Peking kooperációjának bizonyos formáit is érintette, leginkább a Huawei potenciális szerepét a lengyel 5G hálózatok létrehozásában, amit a kínai oldal hevesen kritizált.

A különböző lengyel régiók és városok is megerősítették kötelékeiket kínai partnereikkel a tartományi és a települési szinteken. Łódź városa különösen aktív ezen a területen, magát az Új Selyemút Kezdeményezés csomópontjaként pozicionálva, és kihasználva azt a szerepét, hogy ez Lengyelország kevés olyan helyeinek egyike, ahol tényleges, nagy mértékű együttműködés valósult meg Kínával. Mindezedig a regionális kooperáció nem lassult le a lengyel külpolitika fokozatos Kínával szembeni újratervezése ellenére sem, és egyetlen város sem döntött a KNK-val fennálló kapcsolatai megszakítása mellett.

Az utóbbi években a lakosság és lakosság közötti interakciók jelentették az együttműködés egyik legdinamikusabb területét Lengyelország és Kína között. Az akadémiai kapcsolatok különböző formátumokban bi- és multilaterális fejlődésen is átmentek, valamint a lengyel nonprofit és nem kormányzati szervezetek erősítették kommunikációjukat hasonló kínai szervezetekkel (amiket ugyanakkor nem igazán lehet „partnereiknek” megnevezni, a KNK politikai rendszerében betöltött szerepük miatt). A Konfuciusz Intézetek száma nőtt az erősödő nemzetközi kritikák közepette is, amiket a Kínával kapcsolatos akadémiai vitákra gyakorolt állítólagos befolyásoló hatásuk vált ki.

A kormány és lakosság közötti együttműködés változatos eszközöknek köszönhetően bővült a kormányzat által támogatott ösztöndíjak, a lengyel médiával és újságírókkal, véleményvezérekkel és influenszerekkel való együttműködés, illetve a Kínához kötődő termékek reklámozása révén. Ugyanakkor konkrét statisztikai adatok hiányában ezen törekvések hatása a lengyel nyilvánosság Kínáról alkotott véleményére nehezen felmérhető.

A kínai–lengyel vállalat és lakosság, valamint a vállalat és kormány közötti együttműködések nem korlátozódnak kizárólag a Huawei-re, de a cég lengyel piacon betöltött pozíciója és annak stratégiai hatása Lengyelország Egyesült Államokkal fenntartott kapcsolatai szempontjából egyértelműen a vita középpontjában marad. Egy feltételezett kínai kém és Huawei alkalmazott 2019. januári varsói letartóztatása vitát váltott ki a lengyel stratégiai megfontolásokról a Peking és Washington közötti

változó dinamikák tükrében. Mindazonáltal Varsó egyértelműen az amerikai, kritikus irányba hajlik Kína növekvő nemzetközi terjeszkedésével szemben. Eddig Kína tartózkodott bármilyen közvetlen kényszerítési forma alkalmazásától ezen a területen, de aggodalmát fejezte ki hivatalos diplomáciai csatornákon és az angol nyelvű kínai médián keresztül.

A cseh esettől eltérően Kína került a „korbács” (vagy az azzal való fenyegetés) használatát a Lengyelországgal fenntartott kapcsolataiban. Egyrészt Kína tartózkodott Lengyelország büntetésétől, amikor bilaterális kapcsolataik megromlottak, mint például a feltételezett kínai kém letartóztatásakor. Varsó közeli viszonya Washingtonnal akár elrettentés is lehet Peking számára különösen az USA és a KNK jelenlegi feszültségei közepette. Másrészt a kínai–lengyel együttműködés olyannyira korlátozott, hogy akkor is, ha Peking konkrét intézkedéseket akarna hozni Varsó ellen, azok aligha érintenék súlyosan Lengyelországot.

A kiegyensúlyozatlanság a kínai–lengyel kooperáció minden területének legnagyobb problémája. Sok vita, amely újabban egyre hangsúlyosabbá vált, elkerülhető lett volna, ha a kínai oldal jobb átláthatóságot és piaci hozzáférést biztosított volna. Igaz, a KNK társadalmi és politikai kontrolljának szorosabbá válása Kína további nyitásának még a lehetőségét is megkérdőjelezi.

A többi három V4-es országgal összehasonlítva a kínai–magyar kapcsolatok a legintenzívebbek. A kormányközi kapcsolatok adják a reláció legfőbb összetevőjét, ami a magyar kormány Kína-barát politikáján alapul. Így könnyen le lehetne vonni a következtetést, hogy Peking magyarországi befolyása erős. Egy kissé árnyaltabb megközelítés azonban összetettebb képet mutat, mivel a befolyás hagyományos forrásai – gazdasági, politikai vagy társadalmi vonzerők – valójában egészen gyengék ebben a kapcsolatban is.

Kína magyarországi gazdasági jelenléte még mindig meglepően korlátozott Németország vagy az Egyesült Államok jelentőségéhez képest. Mind kereskedelmileg, mint befektetésekben Kína másodlagos jelentőséggel bír Magyarország számára. Kereskedelmileg Kína sokkal kevésbé fontos, mint az EU vagy az USA, és az EU tagállamai egyben sokkal fontosabb befektetők is.

Bár a kínai–magyar relációban a befolyás hagyományos forrásai gyengének tűnnek, Budapest mégis hajlamos a kínai érdekek követésére, és olyan lépéseket tesz, amik Kínának kedveznek. Három – egymást nem kizáró – magyarázatot lehet erre találni. Az első az, hogy Orbán Viktor miniszterelnök gazdasági megfontolásból erősíti a kapcsolatokat, mert továbbra is hisz a kínai befektetésekben rejlő lehetőségben (az elmúlt kilenc év minden csalódása ellenére), tart az EU strukturális alapjainak csökkenésétől, és a nyugati EU tagállamok példáját követi a Kínával való gazdasági kapcsolatok fejlesztésekor. A második az, hogy Orbán Viktor politikai megfontolásokból élvezi a Pekinggel fenntartott közeli viszonyt, hiszen az az EU szintjén is befolyást biztosít számára és potenciális politikai támogatást kaphat egy hatalmas illiberális államtól. A harmadik lehetőség, hogy a kínai vállalatokkal való együttműködés üzleti lehetőségeket teremtsen olyan magyar érdekcsoportoknak, amelyek közel állnak a kormányhoz, mint azt a Budapest–Belgrád vasút vagy a letelepedési államkötvény ügye szemlélteti. Ezen tényezők alapján hangsúlyozni kell, hogy – akárcsak Csehországban – Kína magyarországi befolyásának a forrása sokkal inkább a helyi politikai és gazdasági szereplők proaktív attitűdje, semmint maga a kínai fél tevékenysége.

Csehországhoz és Lengyelországhoz hasonlóan Szlovákia is elkezdett Kínáért, mint alternatív exportpiacért versengeni a globális pénzügyi válság után. Ugyanakkor Kína a szlovák külpolitika főbb érdekeinek perifériáján maradt. A szlovák tisztviselők történelmileg sokkal óvatosabbak Kína emberi jogsértéseinek megvitatásakor, és főként a Kínával való együttműködés gazdasági aspektusaira fókuszálnak. A legfőbb kivétel ez alól a dalai láma és Szlovákia elnöke, Andrej Kiska 2016-os találkozója volt, amely hangos kritikát váltott ki Kínából, bár eddig semmilyen ismert anyagi hátrány nem érte Pozsonyot emiatt. A kínai–szlovák kapcsolatfelvétel mindezidáig kevés gyakorlati eredménnyel járt annak ellenére, hogy számos egyezmény és nyilatkozat került aláírásra, és Szlovákia részt vesz a 17+1, illetve az Új Selyemút kezdeményezésekben.

Szlovákia együttműködésbe kezdett az országos, központi szint alatt is. Jelenleg két testvértartományi egyezmény él a szlovák régiók és a kínai tartományok között, három kerületi szintű és három regionális szintű testvérvárosi partnerség megállapodás, valamint nyolc regionális szintű városi egyezmény van érvényben. Ugyanakkor mindezidáig kérdéses, hogy e megállapodások hoztak-e bármilyen lényeges hasznot vagy bármilyen jelentős eredményt a szlovák oldal számára

A lakosság és lakosság közötti relációk többnyire elkerülték az elemzői figyelmet. Jelenleg három Konfuciusz Intézet aktív Szlovákiában. A nemzetközi kritikák és az intézetek bezárási hulláma ellenére úgy tűnik, a szlovák egyetemek nem tekintik potenciális fenyegetésnek azokat. Bár ez egy lehetséges jele a szlovák kül- és biztonsági politika nagyobb problémájának, amely figyelmen kívül hagyja a kínai aktivitás miatt felmerülő esetleges biztonsági kérdéseket. A Konfuciusz Intézetek mellett a szlovák egyetemek olyan kínai szereplőkkel is együttműködnek, mint a Huawei, amely több más intézmény mellett a Szlovák Tudományos Akadémiával is egyezményt kötött.

A Kínáról szóló szlovákiai médiadiskurzus a legjelentősebb tényező a kínai kormány és szlovák lakosság közötti relációban. Az elmúlt évek során a kínai nagykövetség többször megkísérelte formálni a szlovák közbeszédet Kínával kapcsolatban, és deklarálta az ország legfontosabb érdekeit. A nagykövetség médiajelenléte csak nemrég mozdult el fokozatosan a média pereméről a népszerűbb orgánusok felé, amelyet az egyik nagyobb szlovák üzleti magazin, a Trend 2018-as különkiadásának szponzorálása jelzett. A Kína szlovákiai nagykövete által írt véleménycikkek és más kínai tisztviselők megszólalásai gyakran túlzóan pozitív képet festenek Kínáról, és a kínai propaganda jellegzetesen közhelyes kifejezései jellemzik őket. A 2019-es hongkongi tüntetések kezdetén is hasonló lépésekre került sor, amikor is Kína szlovákiai nagykövete egy propagandisztikus cikket jelentetett meg, amit később kínai belföldi célokra használtak fel. Ugyanakkor fontos rámutatni, hogy a kínai nagykövetség számos kísérlete ellenére médiaelérésük még mindig nagyon csekély, és gyakran az újságírók ellenállását is kiváltja.

A COVID-19 járvány a kínai nyilvános diplomáciát és a propagandát a legmagasabb fokozatba kapcsolta. A válság során Kína az interakciók különböző szintjeit mind a négy országban megpróbálta arra használni, hogy saját narratíváját terjessze járványkezelési sikeréről, mentesítse magát a járvány kezdeti kitörése miatti felelősség alól, és az Egyesült Államokat hibáztassa minden tudományos bizonyíték szolgáltatása nélkül.

Ajánlások

A visegrádi országok számára ajánlásaink meglehetősen egyszerűek. Először is a Kínától való alacsony gazdasági függés miatt a visegrádi országok megfontolhatják azt, hogy részt vegyenek egyes kritikus emberi jogi párbeszédekben anélkül, hogy komoly gazdasági veszteségek fenyegetnék őket. Ezzel együtt az emberi jogok bevonásával a Kínával folytatott párbeszédükbe a KKE országok bizonyíthatnák elkötelezettségüket szövetségeseiknek és partnereik számára a nemzetközi normák és értékek mellett.

Másodszor: a kínai–magyar kapcsolatok konkrét esetében különleges hangsúlyt kellene fektetni a befektetések, kölcsönök, közbeszerzések transzparenciájára. Az Európai Uniónak ellenőriznie kellene a magyar és a kínai állam közötti üzleti tranzakciókat, hogy a visszaélések legkisebb esélyét is meg lehessen szüntetni.

Harmadszor: alapvető fontosságú a független újságírás támogatása Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában, csakúgy, mint a cseh újságírók folyamatos segítése abban, hogy a nyilvánosság figyelmét felhívják a Kínával való együttműködés lehetséges előnyeire és mellékhatásaira is. Mindeközben a Kínával való együttműködés nem minden aspektusa eleve káros, és a négy közép-európai országnak csakúgy, mint az EU egészének szüksége van arra, hogy egy működőképes és biztonságos modus operandi-t alakítson ki Pekinggel nemzeti, regionális, és globális szinteken egyaránt.

Különösen a koronavírus-járvány alatt és után az Európai Uniónak információs és PR-kampányokat kellene kezdeményeznie az EU előnyeiről, értékeiről és gazdasági hatalmáról. Mivel a kínai befolyás legnagyobb része a gazdasági felsőbbrendűség látszatából ered, alapvető fontosságú, hogy az európaiak öntudata és önbizalma növekedjen. Intenzívebb és okos stratégiai kommunikációnak kellene megcéloznia Magyarországot is, hogy emlékeztesse a gazdasági realitásokra.

Negyedszer: Kína jelenlegi médiastratégiájának sikertelensége ellenére a négy visegrádi országnak elővigyázatosnak kell maradnia, mert ez a befolyás bővíthet a jövőben abban az esetben, ha Kína befektet a médiaszektorba. Így alapvető fontosságú, hogy a médiát (nem csak a kínai befektetések, hanem más, rossz szándékú szereplők miatt is) továbbra is stratégiai jelentőségű eszköznek tekintsék, és a nemzeti befektetési átvilágítási mechanizmusok felügyelete alatt álljon.

Ötödször: Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia egymással egyeztetve kellene, hogy nyomon kövesse Kínával fenntartott kapcsolatait, hogy kiértékelhessék az egyes kormányzati intézmények szerepét és politikai irányvonalainak hatásosságát Kínával szemben. Az audit után az országoknak meg kellene határozniuk saját koherens Kína-stratégiájukat, amiknek tartalmazniuk kellene letisztázott, mérhető célokat és a hozzájuk rendelt eszközöket. Az országok Kína-stratégiáinak tudatában kell lenniük úgy Kína gazdasági, mint politikai realitásaival – beleértve annak emberi jogi teljesítményét is.

Hatodszor: Kína nemzeti, központi szint alatti tevékenysége jórészt elkerülte a média és a Kína-kutatók figyelmét. A külügyminisztériumoknak iránymutatásokat

kellene adniuk a paradiplomáciával kapcsolatosan, amelyek áttekintenek a Kínával kialakult kapcsolatok helyes és helytelen megközelítéseit a helyi és regionális kormányzatok számára.

Hetedszer: a visegrádi országok – Csehország kivételével – és Kína egyetemi, akadémiai együttműködése jórészt észrevétlen maradt. A közép-európai kormányoknak támogatniuk kellene saját Kína-szakértőik oktatását, különben az egyetemeik arra lesznek utalva, hogy Kínára összpontosító tárgyaikat kínai finanszírozással valósítsák meg, ezzel a jövő kormányzati Kína-szakértőit esetleges illetéktelen hatásoknak kitéve. Az egyetemeknek fokozott figyelmet kell fordítaniuk a kínai entitásokkal folytatott munkájukra, azt is szem előtt tartva, hogy egyes kínai cégeknek kapcsolataik lehetnek a hadsereggel és Kínai Kommunista Párttal. Továbbá – ahogyan azt Szlovákia esete is mutatja – a kutatás-fejlesztés területén volt olyan, akár kormányzati szinteket is érintő együttműködés, amely észrevétlen maradt a kínai kapcsolatok megfigyelői számára. A 16+1 Virtuális Technológiai Transzferközpont (16+1 Virtual Technology Transfer Center) vagy a Kína – Közép- és Kelet-európai Blokklánc Kiválósági Központ (China-CEEC Blockchain Center of Excellence), amelyeket a szlovák magánszféra kezdeményezett, hasznos példaként szolgálnak e téren. Szlovákiában nemrégiben a kínai telekommunikációs ipari vállalatokkal, így Huawei-jel és a ZTE-vel való együttműködés is intenzívebbé vált, de az 5G hálózatfejlesztés potenciális kockázatairól szóló viták ellenére sem figyelt fel Pozsony ezekre az ügyekre.

Nyolcadszor: a visegrádi országoknak el kellene kerülniük a Kínai Kommunista Párt támogatását abban, hogy alternatív platformokat hozzanak létre pártdiplomácia folytatásának céljából, ezzel megkerülve a kormányzati szintű csatornákat. Az ilyen próbálkozások segítik a KKP legitimációjának megerősítését, és aláaknázzák az egyes kormányok külpolitikájának integritását és koherenciáját.

Kilencedszer: igencsak aggasztó az a főleg cseh tendencia, hogy korábbi politikusok a kínai érdekeket szolgáló lobbistaként helyezkednek el. A politikai és magánszféra közötti átjárás szabályait felül kellene vizsgálni, hogy korlátozzák az egykori politikusok külső hatalmak hasznára történő, politikai kapcsolataikkal való potenciális visszaéléseit.

Végezetül a négy közép-európai országnak össze kellene hangolnia Kínához való hozzáállásukat, hogy céljaikat realisztikusabbá tegyék a strukturális és politikai korlátok figyelembevételével, amik az utóbbi években nyilvánvalóvá váltak úgy a bilaterális, mint a multilaterális kapcsolatokban. Ezeket szintén közös EU-s erőfeszítéseken keresztül kellene elérni, hogy nagyobb hatást válthassanak ki, erősítve az európai tárgyalási pozíciókat Kínával szemben. A közép-európai országoknak szintén aktívabbnak kellene lenniük a 17+1-en belül is, és azonosítaniuk kellene az EU-val és más kelet- és közép-európai országokkal egyező érdekeiket, amiket csak közösen érhetnek el Pekinggel szemben, így csökkentve azt az aszimmetrikus előnyt, amit jelenleg Kína élvez.

A szerzők

Matura Tamás, dr. jur., a Budapesti Corvinus Egyetem oktatója és a Közép-európai Ázsia Kutató Központ alapítója.

✉ tamas.matura@gmail.com

🐦 [@tamas_matura](https://twitter.com/tamas_matura)

Ivana Karásková, Ph.D., A MapInfluenCE és a China Observers in Central and Eastern Europe (CHOICE) projectek alapítója és vezetője és a prágai Nemzetközi Kapcsolat Egyesületének (AMO) tudományos munkatársa.

✉ ivana.karaskova@amo.cz

🐦 [@ivana_karaskova](https://twitter.com/ivana_karaskova)

A MapInfluenCE projektről

E tanulmány a MapInfluenCE projekt keretében született, amely Kína és más autoriter szereplők befolyását vizsgálja egyes közép-európai országokban, így Csehországban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában.

A kezdetben ChinfluenCE (2017-2020) néven futó nemzetközileg elismert program több különböző eszköz, például média analízis segítségével vizsgálta, hogy ki és hogyan alakította a Kínával kapcsolatos közbeszédet a visegrádi országokban, feltérképezte a véleményvezéreket és a kapcsolatokat a Kína-barát üzleti körök és politikai elitek között, megvizsgálta a politikai pártok Kínával kapcsolatos véleményének változását 1990 óta a cseh és a magyar parlamentben etc.

A MapInfluenCE több csatornán keresztül (cikkek, interjúk, kutatási jelentések, nyilvános és zártkörű rendezvények és a döntéshozók tájékoztatása) szélesíti és alakítja a szakértői és nyilvános vitákat Kína közép-európai befolyása és aktivitása kapcsán. A MapInfluenCE eredményeit széles körben idézték európai, amerikai és ausztrál sajtótermékekben, megemlítette többek között a US-China Economic and Security Review Commission 2018-as éves jelentése és a Reporters without Borders jelentése a média sérülékenységről is. A kutatásaink eredményét bemutattuk az Európai Parlamentben és az amerikai kongresszus képviselői és szenátorainak delegációja előtt is. A MapInfluenCE eredeti megközelítése számos újságíró, Think Tanket és NGO-t inspirált a régióban és azon túl is, akik később hasonló elemzéseket végeztek el a projekt módszertanát követve saját országuk Kínáról szóló diskurzusa kapcsán.

A nemzetközi projekt csapat több mint 20 jelentést publikált öt különböző nyelven (angol, cseh, lengyel, magyar, szlovák), számos önálló újságcikket jelentettek meg, vagy idézték őket neves nemzetközi lapok, így például a Financial Times, a Wall Street Journal, a China Digital Times, a Sydney Morning Herald, a Politico Brussels Influence, a Frankfurter Allgemeine Zeitung, a Diplomat, a Neue Züricher Zeitung, a Le Temps vagy a Radio Free Europe.

A kínai befolyás kérdése mellett a projekt immáron más autoriter szereplők regionális befolyásolási kísérleteit is nyomon követi 2020-tól. Ennek köszönhetően a nevét is megváltoztattuk, és az eredeti ChinfluenCE helyett ma már MapInfluenCE néven fut a program.

A MapInfluenCE projektet a prágai Association for International Affairs (AMO) nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó nem kormányzati szervezet tervezte és irányítja.

KÖVESSEN MINKET AZ ALÁBBI OLDALAKON!

www.mapinfluence.eu

#MapInfluenCE

Az AMO

A prágai székhelyű Külügyi Egyesület (AMO) egy 1997-ben alapított non-profit szervezet, amelynek célja a külkapcsolatokat érintő pro-aktív kutatások, a pártatlan elemzések, a nyílt párbeszéd és oktatás elősegítése. Az elmúlt 20 évben folytatott tevékenységének köszönhetően az egyik vezető független cseh külpolitikai intézetté vált.

CÉLJAI ELÉRÉSE ÉRDEKÉBEN AZ AMO ARRA TÖREKSZIK, HOGY:

- kutatási jelentéseket és politikaformáló tanulmányokat publikáljon;
- nemzetközi konferenciákat, szakértői szemináriumokat, kerekasztal beszélgetéseket és nyilvános vitákat szervezzen;
- oktatási projekteket szervezzen;
- kritikai elemzéseket és kommentárokat jelentessen meg a helyi és a nemzetközi sajtóban;
- létrehozza azokat a körülményeket, amelyek elősegíthetik a szakértők új generációjának fejlődését;
- elősegítse a közvélemény érdeklődését a nemzetközi kapcsolatok iránt;
- együttműködjön a hasonló felfogású hazai és nemzetközi intézményekkel.

AMO RESEARCH CENTER

Az AMO kutató központja a vezető cseh think-tank-ek közé tartozik, amely egyik politikai párthoz vagy ideológiához sem kötődik. Működése során igyekszik elősegíteni a külpolitikai gondolkodást, független elemzéseket bocsát ki az aktuális politikai ügyekben, és támogatja a szakértői és nyilvános vitát az érintett témákban. Fő célja a nemzetközi kapcsolatok és a cseh külpolitika szisztematikus megfigyelése, elemzése és kommentálása.

KÖVESSEN MINKET AZ ALÁBBI OLDALAKON!

- www.facebook.com/AMO.cz
- www.twitter.com/AMO_cz
- www.youtube.com/AMOcz
- www.linkedin.com/company/AMOcz
- www.instagram.com/AMO.cz

Közép-európai Ázsia Kutató Központ (CEECCAS)

A Közép-európai Ázsia Kutató Központot magyar és közép-európai, illetve ázsiai kutatók hozták létre a két térség közötti párbeszéd és a közös kutatási lehetőségek előmozdítása érdekében. A kezdeményezés célja a kommunikáció és a kooperációs csatornák kialakítása, amely a pártatlan és értő elemzések megszületését szolgálja.

KÖVESSEN MINKET AZ ALÁBBI OLDALAKON!

www.ceeccas.org

Lábjegyzetek

- 1 A szerzők hálával tartoznak Mátyás Máténak a fordításhoz nyújtott segítségéért.
- 2 A projekt weboldalának megtekintéséhez látogassa meg a www.mapinfluence.eu weboldalt.
- 3 Jarol B. Manheim. *Strategic Public Diplomacy and American Foreign Policy: The Evolution of Influence*. Oxford, UK: Oxford University Press, 1994.
- 4 Manheim négy típusú relációt körvonalaz: (1) kormány és kormány közötti, (2) diplomata és diplomata közötti, (3) lakosság és lakosság közötti, (4) kormány és lakosság közötti – azt állítva, hogy az előbbi két forma a hagyományos diplomáciát képviseli, míg a maradék párt lehet fogalmilag lakossági (nyilvános) diplomáciaként kezelni (mivel a nyilvánosságra vonatkozik). Ugyanakkor a nyilvánosság meghatározása és részvételének módja kevésbé tiszta.
- 5 Az angol eredetiben a „sticks” (botok) és „carrots” (répák) szerepel, melyek a büntetés és jutalmazás eszközeit jelentik egy haszonállat számára. A szerzők ez alapján alkalmaztak néhol lefordíthatatlan szójátékokat, így ezek magyarított változatát tartalmazza a szöveg – a fordító.
- 6 Míg a táblázat dokumentálja a „mézeshadzag” és a „korbács” ismert példáit a régióban, ez nem képez egy kimerítő listát. Kína ismerten használ más módszereket globálisan (úgy, mint külföldi segélyek, kutatók zaklatása, felhasznál hallgatói szervezeteket akadémiai befolyásolásra, fogyasztói bojkottok, stb.), melyeket a régióban még nem dokumentáltak.
- 7 A kínai nevek az angol eredeti pinyin átírásában kerültek feltüntetésre, mellettük zárójelben a magyar átírásukat is feltüntetve első előfordulásukkor – a fordító.
- 8 Matura Tamás, „Absent political values in a pragmatic Hungarian China policy”, in *Political values in Europe-China relations*, eds. Tim Nicholas Rühlig, Björn Jerdén, Frans-Paul van der Putten et al. (European Think Tank Network on China, 2018), 47–50.
- 9 „A legmagasabb szintre került a magyar-kínai együttműködés”, *Külgazdasági és Külügyminisztérium*, 2017. május 13., <https://www.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/a-legmagasabb-szintre-kerult-a-magyar-kinai-egyuttmukodes>
- 10 „Szijjártó Péter: Ideje újabb célokat kitűzni a magyar-kínai együttműködésben”, *Magyar Nemzet*, 2019. július 12., <https://magyarnemzet.hu/gazdasag/szijjarto-peter-ideje-ujabb-celokat-kituzni-a-magyar-kinai-egyuttmukodesben-7113155/>
- 11 Matura Tamás, „Chinese Investment in Hungary: Few Results but Great Expectations”, in *Chinese Investment in Europe*, eds. John Seaman, Mikko Huotari, Miguel Otero-Iglesias (European Think Tank Network on China, 2017) 75–80.
- 12 Péter Szijjártó, „Hungarian-Chinese relations have never been as good as they are today” *Ministry of Foreign Affairs and Trade*, 2019. július 15., <https://www.kormany.hu/en/ministry-of-foreign-affairs-and-trade/news/hungarian-chinese-relations-have-never-been-as-good-as-they-are-today->
- 13 „Hungary to partner with Huawei on 5G implementation”, *Xinhua News Agency*, 2019. november 6., http://www.xinhuanet.com/english/2019-11/06/c_138531243.htm
- 14 „Talks on Budapest-Belgrade rail financing to be accelerated”, *Budapest Business Journal*, 2019. szeptember 24., https://bbj.hu/economy/talks-on-budapest-belgrade-rail-financing-to-be-accelerated_171667
- 15 Alicia Prager, „Budapest-Belgrade railway: Orbán flirts with China”, *Euractiv*, 2019. szeptember 23., <https://www.euractiv.com/section/eu-china/interview/budapest-belgrade-railway-orban-flirts-with-china/>

- 16 Alex Cooper, „Hungary: Golden Visas Take New Form in Orban's Government”, OCCRP, 2018. május 16., <https://www.occrp.org/en/daily/8088-hungary-golden-visas-take-new-form-in-orban-s-government>
- 17 ugyanott
- 18 David Marques, „The EU, China, and human rights in Xinjiang: Time for a new approach”, ECFR, 2019. április 2., https://www.ecfr.eu/article/commentary_the_eu_china_and_human_rights_in_xinjiang_time_for_a_new_approac
- 19 Georgi Gotev, „EU unable to adopt statement upholding South China Sea ruling”, Euractiv, 2016. július 14., <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eu-unable-to-adopt-statement-upholding-south-china-sea-ruling/>
- 20 John Irish, „Hungary criticizes western Europe's 'hypocrisy' on China trade”, Reuters, 2019. május 23., <https://www.reuters.com/article/us-china-europe-hungary/hungary-criticizes-western-europes-hypocrisy-on-china-trade-idUSKCN1ST24C>
- 21 Matura Tamás, „Absent political values in a pragmatic Hungarian China policy”, in Political values in Europe–China relations, eds. Tim Nicholas Rühlig, Björn Jerdén, Frans-Paul van der Putten et al. (European Think Tank Network on China, 2018), 47-50.
- 22 Külgazdasági és külügyminisztérium, „Hundreds of tons of protective equipment are arriving from China”, 2020. március 25., <https://www.kormany.hu/en/ministry-of-foreign-affairs-and-trade/news/hundreds-of-tons-of-protective-equipment-are-arriving-from-china>
- 23 A Fidesz elsőprően nagy választási győzelmeket aratott a helyi önkormányzati és európai parlamenti választásokon is, és úgy módosította a választási törvényt is, hogy a szavazatok kevesebb, mint 50%-val is parlamenti többséget szerezhessen.
- 24 „Mészáros cége megkötötte az 590 milliárdos szerződést a Budapest-Belgrád-vasútvonalra”, Index.hu, 2019. június 12., https://index.hu/gazdasag/2019/06/12/meszaros_cege_opus_megkototte_590_milliard_szerzodest_a_budapest-belgrad-vasutvonalra/
- 25 „Tarlós: Budapest és Peking erősítheti Magyarország és Kína szövetségét”, Budapest.hu, 2011. július 13., <https://budapest.hu/Lapok/Tarlós-Budapest-és-Peking-erősítheti-Magyarország-és-Kína-szövetségét.aspx>
- 26 „PM Orbán holds talks with leaders of Shanghai's Fudan University in Budapest” About Hungary, 2019. november 1., <http://abouthungary.hu/news-in-brief/pm-orban-holds-talks-with-leaders-of-shanghais-fudan-university-in-budapest/>
- 27 „China-CEE Fund completes the acquisition of Invitel Group”, CEE Equity, 2017. március 2., <http://cee-equity.com/china-cee-fund-completes-the-acquisition-of-invitel-group/>
- 28 Zoltán Gaál, „Tizenéves kínai gyerekek katonáskodtak Mogyoródon” Blikk.hu, 2018. augusztus 28., <https://www.blikk.hu/aktualis/belfold/kinai-gyerekek-katonaskodtak-mogyorodon/0vefn5l>
- 29 Ivana Karásková, Tamás Matura, Richard Q. Turcsányi, Matej Šimalčík, „Central Europe for Sale: The Politics of China's Influence,” AMO Policy Paper, No. 03 (April 2018) https://www.chinfluence.eu/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence-1.pdf
- 30 Ivana Karásková, „How China Influences Media in Central and Eastern Europe”, The Diplomat, 2019. november 19., <https://thediplomat.com/2019/11/how-china-influences-media-in-central-and-eastern-europe/>
- 31 Yang Yongqian, „Az „egy övezet, egy út” új szintre emeli a kínai–magyar kapcsolatokat”, Magyar Idők, 2017. április 24., <https://www.magyaridok.hu/gazdasag/az-egy-ovezet-egy-ut-uj-szintre-emeli-kinai-magyar-kapcsolatokat-1616677>
- 32 „A Borsodchem elnyerte a Miskolci Egyetem kiemelt támogatója díját”, BorsodChem, 2019, <https://karrier.borsodchem.eu/dijaink>

- 33 ugyanott
- 34 <http://www.konfuciuszkupa.hu>
- 35 Matura Tamás, „Chinese Investment in Hungary: Few Results but Great Expectations” in Chinese Investment in Europe, eds. John Seaman, Mikko Huotari, Miguel Otero-Iglesias (European Think Tank Network on China, 2017), 75–81.
- 36 „First Direct Flight from Shanghai Lands in Budapest” Hungary Today, 2019. június 7., <https://hungarytoday.hu/first-direct-flight-shanghai-airlines-lands-budapest/>
- 37 „Two More Direct Flights between Budapest and China” Hungary Today, 2019. november 5., <https://hungarytoday.hu/direct-flights-budapest-china-eastern/>
- 38 „Szijjártó Péter: Ideje újabb célokat kitűzni a magyar-kínai együttműködésben” Magyar Nemzet, 2019. július 12., <https://magyarnemzet.hu/gazdasag/szijjarto-peter-ideje-ujabb-celokat-kituzni-a-magyar-kina-egyuttmukodesben-7113155/>.
- 39 „Stratégiai partnerségi megállapodások”, Külgazdasági és Külügyminisztérium, 2019, <https://www.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulugyminiszterium/strategiai-partnersegi-megallapodasok>.
- 40 Balázs Tóth, „Magyarországon biztosan marad a Huawei”, Index.hu, 2019. február 1., https://index.hu/techtud/2019/02/01/huawei_botrany_5g_kina_kiberbiztonsag_kemkedes_csalas_technologiaiolas/
- 41 Gábor Varga G., „Tizenhárommilliárdba kerül az állami mobilhálózat, és aligha fog megtérülni”, Népszabadság, 2015. szeptember 10., <http://nol.hu/gazdasag/mobilizalt-milliardok-1562255>
- 42 „Hálózatot bővíti a Huawei Magyarországon” Híradó, 2015. február 6., <https://hirado.hu/2015/02/06/halozatot-bovit-a-huawei-magyarorszagon/#>
- 43 Panyi Szabolcs, „Csendben csinálja, de már nyakig benne van a magyar kormány a Huawei-háborúban”, 444.hu, 2019. október 31., <https://444.hu/2019/10/31/csendben-csinalja-de-mar-nyakig-benne-van-a-magyar-kormany-a-huawei-haboruban>
- 44 „Így szeretett bele Orbán Viktor Kínába”, 444.hu, 2017. december 2., <https://444.hu/2017/12/02/igy-szeretett-bele-orban-viktor-kinaba>
- 45 Hungary Today, “Coronavirus: China Construction Bank Donates 20,000 Face Masks”, 2020. március 23., <https://hungarytoday.hu/coronavirus-china-construction-bank-hungary-face-masks/>
- 46 Ld. See e.g. Hoo Tiang Boon and Charles Ardy. “China and Lilliputians: Small States in a Big Power’s Evolving Foreign Policy.” Asian Security 13, no. 2 (2017), 116–131.
- 47 Ld. Maggie Xiaoyang Chen and Chuanhao Lin. Foreign Investment across the Belt and Road Patterns, Determinants and Effects. World Bank, October 2018; Hoo Tiang Boon and Charles Ardy. “China and Lilliputians: Small States in a Big Power’s Evolving Foreign Policy.” Asian Security 13, no. 2 (2017), 116–131.; Shahr Hameiri. China’s ‘charm offensive’ in the Pacific and Australia’s regional order. The Pacific Review 28, no. 5 (2015): 631–654.
- 48 A Prága és Peking közötti testvérvárosi egyezmény esete ezt jól szemlélteti. Az új prágai polgármester kritizálta az egyezmény azon cikkét, amely Tajvant Kína részének nevezte. Az egyezmény megszüntetése azt eredményezte, hogy Kína lemondta a cseh zenekarok koncertjeit és (cseh politikusok szerint) azzal fenyegetett, hogy megvonja a futball klubok pénzügyi támogatását, illetve a prágai reptérről Horvátországba irányítja repülőgépeit.
- 49 “Už pocitujeme dôsledky stretnutia Kisku s dalajlamom,” tvrdí Fico. Veľký investor sa odmlá, HN online, 2016. október 23., <https://slovensko.hnonline.sk/847702-uz-pocitujeme-dosledky-stretnutia-kisku-s-dalajlamom-tvrdi-fico-velky-investor-sa-odmlcal>
- 50 <https://denikn.cz/261967/zeman-a-vondracek-lobbovali-za-letadla-z-kunovic-marne-cina-obchod-blokuje-kvuli-kuberovi-tvrdi-hrad/>

